

TARASCONI TARTARIN URAM JELES KALANDJAI

IRTA
DAUDET ALFONZ

FORDITOTTA
FÁI J. BÉLA

*Francziaországban némileg
mindenki Tarasconba való.*

BUDAPEST
RÉVAI TESTVÉREK KIADÁSA
1882

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2014
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5472-38-1 (online)
MEK-13441

TARTALOM

ELSŐ SZAKASZ TARASCONBAN

ELSŐ FEJEZET.

A kenyérfa-liget.

MÁSODIK FEJEZET.

Általános áttekintés nemes Tarascon városa fölött. - A sipka-vadászok.

HARMADIK FEJEZET.

Nan! Nan! Nan! - Folytatása az általános áttekintésnek nemes Tarascon városa fölött.

NEGYEDIK FEJEZET.

Ők!!!

ÖTÖDIK FEJEZET.

Mikor Tartarin a körbe ment.

HATODIK FEJEZET.

A két Tartarin. - Emlékezetes párbeszéd Tartarin-Quijote és Tartarin-Sancho között.

HETEDIK FEJEZET.

Az európaiak Sangaiban. - A nagykereskedelem. - A tatárok. - Avagy imposztor-e Tartarin?? - Délbáb.

NYOLCZADIK FEJEZET.

A Mitaine-féle állatsereglet. - Átlási oroszán Tarasconban. - Borzadalmas ünnepélyes találkozás.

KILENCZEDIK FEJEZET.

A délibáb különös hatása.

TIZEDIK FEJEZET.

Elutazás előtt.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Karddal, uraim, karddal... De ne gombostűvel!

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

A mit a kenyérfa-ligeti házban beszéltek.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Az elutazás.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

A marseillei kikötő. - Hajóra! hajóra.

MÁSODIK SZAKASZ TÖRÖK FÖLDÖN

ELSŐ FEJEZET.

Az átkelés. - A sésia ötféle állása. - A harmadik nap estéje. - Uram segits.

MÁSODIK FEJEZET.

Fegyverre! Fegyverre!

HARMADIK FEJEZET.

Fohászkodás Cervanteshez. - Partra szállás. - Hol a török? - Nincs török. - Csalódás.

NEGYEDIK FEJEZET.

Először lesben.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Piff! paff!

HATODIK FEJEZET.

A nőtény megérkezik. - Szörnyű viadal. - A két nyúlhoz.

HETEDIK FEJEZET.

Egy omnibusz, egy mórhölgy, meg egy jázminolvasó története.

NYOLCZADIK FEJEZET.

Átlás arslánjai, aludjatok!

KILENCZEDIK FEJEZET.

A montenegrinus herczeg.

TIZEDIK FEJEZET.
Mondd meg atyád nevét, s megmondom e virágét.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.
Szidi Tártri ben Tartri.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.
Tarasconból írják...

HARMADIK SZAKASZ AZ OROSLÁNOK HAZÁJÁBAN

ELSŐ FEJEZET.
A számkivetett delizsáncz.

MÁSODIK FEJEZET.
A melyben egy kurta urat látni.

HARMADIK FEJEZET.
Oroszlán-klastrom.

NEGYEDIK FEJEZET.
A karaván.

ÖTÖDIK FEJEZET.
Lesben állás egy rózsaborostyán-ligetben.

HATODIK FEJEZET.
Valahára!...

HETEDIK FEJEZET.
Csapásra csapás.

NYOLCZADIK FEJEZET.
Tarascon! Tarascon!

ELSŐ SZAKASZ TARASCONBAN

ELSŐ FEJEZET. A kenyérfa-liget.

Első látogatásom, melyet Tarasconi Tartarin uramnál tettem, mindenha feledhetetlen emlék marad életemben. Tizenkét-tizenöt éve már annak, de jobban emlékszem rá, mintha tegnap lett volna. A félelmetlen Tartarin akkor, mindjárt a város elején a harmadik házban lakott balkézre az avignoni uton.

Gyönyörű kis tarasconi villa, elől kerttel, hátul erkélylyel, tiszta fehér falakkal és zöld zsalukáterekkel; a bejárás előtt egy csoport apró savoyai, a kik malmoztak, vagy pedig, fejüket a subiczkoló ládán nyugtatva, a verőfényen aludtak.

Kivülről a ház semmit se mutatott.

Sohase hitte volna az ember, hogy egy hérosznak a hajléka előtt áll. De ha belépett, teringettét!...

Pinczétől padlásig hősies színezete volt ennek a háznak, még a kertjének is!...

Oh, a Tartarin kertjéhez, ahhoz kettő sem volt fogható széles Európában. Nem volt abban egyetlen honi fa, egyetlen belföldi virág; csupa tengerentúli növény: gyantafa, óriás tők, gyapocserje, kókuszfa, mangófa, banánfa, pálma, kenyérfa, kaktusz, berber fügefá: hogy az ember azt hihette, Afrika közösközepén van, tizezer mértföldnyire Tarascontól.

Csak hogy mindez, jól megértsük, nem természetes nagyságban volt itt; így a kókuszpálmák alig voltak nagyobbak a sárgarépnánál, a kenyérfa pedig (*arbor gigantea* - óriásfa) kényelmesen elfért egy rezedá-cserépben. De mindegy, Tarasconnak ez is elég szép volt, s a városbeliek, a kik vasárnaponként elég szerencsések voltak a Tartarin kenyérfáját megtekinthetni, merő csodálattal tértek haza.

Képzeltetik, mennyire meg voltam én hatva, mikor azon a csodálatos kerten végig mentem!... Hát még mikor bevezettek a hős szobájába.

Ez a szoba, mely a város egyik látványossága vala, a kert végében volt s üvegajtaja közvetlenül a kenyérfára szolgált.

Képzeltjenek el egy nagy szállát, a mely padlótól mestergerendáig puskákkal és kardokkal van kipárnázva. Volt itt a világ minden országából való mindenféle fegyver: karabély, rifle, corsicai kés, cataloniai gyikleső, tör, gyilok, maláji »kris«, karaib nyilvessző, kovás nyíl, öklelő, füttykös, hottentotta fustély, mexicói pánnya, meg tudom is én mi!

Az egészen pedig világos, erős napfény ömlött el, mely csakúgy csillogtatta a pengék aczélát, a puskák agyát, hogy még jobban borsózott tőlök az ember háta... A mi azonban megnyugtatót kissé, az a rendszerességnek és tisztaságnak az a jámbor színezete volt, mely ezen az egész öldöklő felszerelésen uralkodott.

Szépen sorba volt ott rakva, tisztogatva, megkefélve, iratos czédulával ellátva minden darab, mint valami patikában. Itt-ott egy jóakarató táblácska, melyen ez volt olvasható:

Mérgezett nyíl - hozzá ne nyúlj!

Vagy:

Töltött fegyver - vigyázz!

E táblácskák nélkül - világért se mertem volna bemenni.

A szoba közepén egy kerek asztalka volt. A kerek asztalon egy üveg rum, egy török dohányzacskó, Cook kapitány »Utazásai«, Cooper, Gustave Aymard regényei, vadászkalandok, medve-, sólyom-, elefánt- stb. vadászatok leírásai.

Vége a kerek asztalka előtt egy ember ült: negyven-negyvenöt éves, alacsony, zömök, tagba-szakadt, vörhenyes, ingujjban, flanell-bugyogóban, kurtára nyírott sűrű szakállal és lángoló szemekkel.

Egyik kezében könyvet tartott, a másikkal vaskupakos rengeteg pipát forgatott, s mialatt nem tudom miféle rettenetes skalp-vadászatot olvasott, alsó ajkát böszül biggyesztette előre, a mi jámbor tarasconi gazdára emlékeztető arcának ugyanazt a kedélyesen vad jelleget kölcsönözte, mely az egész házban uralkodott.

Ez az ember Tartarin volt, Tarasconi Tartarin, a félelmetlen, nagy, páratlan Tarasconi Tartarin.

MÁSODIK FEJEZET.

Általános áttekintés nemes Tarascon városa fölött. - A sipka-vadászok.

Abban az időben, a melyről szólok, Tarasconi Tartarin uram még nem volt az a Tartarin, a ki ma: a nagy Tarasconi Tartarin, ki Franciaország délvidékén olyan népszerű egyéniség.

De már akkor is királya volt Tarasconnak.

Mondjuk el, honnan lett ez a királyi mivolta.

Tudják meg hát először is, hogy azon a vidéken minden ember vadász, a legnagyobbtól a legkisebbig. A vadászat a tarasconiak szenvedélye, még pedig már a regés korszak óta, a midőn a »Tarasque« nevű sárkány* a város mocsaraiban garázdálkodott s a tarasconiak hajtóvadászatot tartottak rá.

A mint tetszik látni, szép nagy ideje már annak.

Tarascon tehát minden vasárnap reggel fegyverre kél, tarsolyt a hátára, puskát a vállára kapva el-kimegy falai közül, kopó-, vizsla-ugatás, vadászkürt-, trombitaszó mellett.

Pompás látvány... Csak az a baj, hogy nincs vad - épenséggel nincs.

Bármilyen oktan is az oktan állat, képzelhetni, hogy végre az is élt a gyanuperrel.

Tarascon kerületén öt mértföldnyire üres minden vaczok, hült minden fészek. Sehol egy rigó, egy fűrj, egy parányi nyúl, egy morzsányi szárcsa.

Pedig ugyancsak kísértők azok a tarasconi kies halmocskák, tele myrtus-, levendula-, rozmarin-illattal; meg azok a szép muskotály-szőlők, melyek szinte kicsattannak a bő czukornedvtől, nemkülönben szörnyen ingerlők... Igen ám, de hátul ott van Tarascon, és a tollak és prémek kicsiny világában Tarascon nem jó rováson van.

Még a vándormadarak is nagy kereszttel jegyezték meg az utmutató könyvecskéjökben, s mikor a vadréczék - nyújtott háromszög alakban húzva lefelé Camargue irányába - messziről megpillantják a város tornyait, a vezér-gácsér elkiáltja magát: Ahol Tarascon!... ahol Tarascon! - s vargabetűt kanyarít az egész sereg.

Szóval, vad dolgában, nincs az egész vidéken egyéb egy ravasz vén nyulnál, a mely csodakép menekült meg a tarasconi vérfürdőktől és erőnek erejével itt akar élni!

---

* Képmását mai nap is meghordozzák a tarasconi népünnepeken. *Fordító.*

Tarasconban ezt a nyulat nagyon jól ismerik. El is keresztelték. *Sebes* a neve. Kiki tudja, hogy a fészke a Bompard uram földjén van (a mi, mellesleg megjegyezve, megkértszerezte, sőt meg-háromszorozta ennek a földnek az értékét), de kézrekeríteni még nem bírták.

Sőt mai napság már legfőlebb csak két-három megátalkodott ember van, a ki törí utána magát.

A többi keresztet vetett rá s a *Sebes* már régóta csak a helyi babonában élt; jöllehet a tarasconi igen kevésbé babonás természetü s megeszi akár a fecske-vagdalékot is, ha hozzájut.

Ejnye, fogják önök mondani, ha a vad olyan ritka Tarasconban, mit csinálnak hát a tarasconi vadászok vasárnap?

Hogy mit csinálnak?

Én istenem, hát kimennek a mezőre, két-három mértföldnyire a várostól. Csoportokba oszla-doznak ötével-hatjával, nyugodtan leheverednek egy kút, egy vén fal, egy olajfa árnyékába, elővesznek a vadásztarsolyukból egy darab párolt marhahust, egypár vöröshagymát, egy kis hurkát, egy pár ajókát s hozzálátnak egy véget nem érő reggelihez, melyet pompás rénusi borral öntöznek meg, a mitől kaczagásra, nótára gyujt az ember.

Azután pedig, mikor már jól belaktak, fölkerelkednek, összefütyölik az ebeket, megtöltik a puskákat s elkezdődik a vadászat.

Tudniillik úgy, hogy minden ember leveszi a sipkáját, fölhajítja a levegőbe, a hogy csak birja, és röptében belelő ötös, hatos, vagy kettős seréttel - a szerint, a mint megegyeztek.

Azt, a ki legtöbbször talál bele a sipkájába, megteszik vadászok királyának s este diadallal viszik be Tarasconba, puskája hegyén a rostává lyukasztott sipkával, ebugatás, kűrtharsogás között.

Szükségtelen mondanom, hogy a városban nagyban üzük a vadász-sipka-kereskedést. Sőt vannak kalaposok, a kik előre kilyukasztott, összetépett sipkákat árúlnak az ügyetlenebbek számára. De Bézuquet uramon, a patikároson kívül senkit sem tudni, a ki venne tőlük. Csufság az!

Tarasconi Tartarinnek mint sipka-vadásznak nem volt mássa. Minden vasárnap reggel ujdonat-uj sipkával indult el: minden vasárnap este rongyossal tért meg. A kenyérfa-ligeti kis házban a gránárium tele volt ilyen diadal-jelvényekkel.

De mesteröknek is ismerik ám el a tarasconiak mindannyian, s mivelhogy Tartarin betéve tudta a vadászati szabályokat, olvasott minden értekezést, minden kézikönyvet minden néven nevezendő vadásatról, a sipka-vadászattól kezdve a birmáni tigris-vadászatig: ő kegyelmök megtették vadászati főbírájoknak és ítélőmesteröknek mindennémű vitájokban.

Costecalde puskaművesnél mindennap háromtól négyig ott lehetett látni egy komoly, természetes férfiut, a ki pipát szorítva a foga közt, zöld bőr-fotelben ült a bolt közepén, mely tele volt állva vitázó sipka-vadászokkal.

Tarasconi Tartarin volt ez, ki törvényt tett: Nimródba oltott Salamon.

HARMADIK FEJEZET.

Nan! Nan! Nan! - Folytatása az általános áttekintésnek nemes Tarascon városa fölött.

A vadászat szenvedélyével Tarascon daliás népe egy másik szenvedélyt párosít: a nótázás szenvedélyét. A mennyi nóta ezen a kicsi helyen elfogy, azt el se hinné az ember. Mindazt az érzelgős ócskaságot, a mi régi írások közt sárgul: teljes virágában, ifju pompájában találhatni föl Tarasconban. Megvan ott valamennyi.

Minden családnak megvan a maga nótája, s a városban tudják is, hogy melyik kié. Így például ismeretes, hogy a Bézuquet patikárosé:

Fehér csillag, te vagy az én szerelmem;
a Costecalde puskaművesé:

Jönnél velem kunyhók hazájába?
a városi jegyzőé:

Volnék láthatatlan, senki meg nem látna.

Vig dal.

És így tovább minden tarasconi háznak. Kétszer-háromszor hetenkint összegyűlnek egymáséknál és eldalolják a nótájukat. A mi a dologban különös, az, hogy ezek a nóták mindig ugyanazok, s hogy bármilyen régóta danolják is, a jó tarasconiak sohasem változtatnak rajtok. A családban apáról fiúra száll a nóta, s nem nyúl hozzá senki: szentség az.

De a másét sem veszi el soha senki. Soha sem jutna eszébe Costecaldének, hogy a Bézuquet nótáját, sem Bézuquetnek, hogy a Costecaldeét danolja. Pedig azt már csak elhiheti mindenki, hogy jól tudják egymásét, mikor negyven esztendeje danolják. De nem! kiki megtartja a magáét s meg van vele elégedve mindenki.

Nóta dolgában úgy, mint sipka dolgában, az első megint csak Tartarin volt a városban. Felsőbbsége polgártársai fölött pedig ebből állott: Tarasconi Tartarinnek nem volt saját nótája. Övé volt mindannyi.

Mindannyi!

Csakhogy szörnyű bajos lett volna vele eldanoltatni. A tarasconi hérosz, rég megelégedve már a társastermek dicsőségét, jobban szeretett belemerülni vadászati könyveibe, vagy estéit a körben tölteni, semmint nimesi zongora előtt két szál tarasconi gyertya közt tenni a szépet.

Ezeket a zenei parádékat méltósága alatt valóknak tartotta.

Néha azonban, ha a Bézuquet-patikában zenéltek, úgy véletlenül ő is bement s itt, miután előbb ugyancsak kérette magát, végre ráállott az Ördög Róbert nagy duettejének az eléneklésére az öreg Bézuquetné asszonynyal.

A ki ezt nem hallotta, az sohasem hallott semmit.

A mi engem illet, ha száz esztendeig élnék is, egész életemben mindig magam előtt látnám a nagy Tartarint, a mint ünnepélyes léptekkel ment oda a zongorához, könyökölt rá, biggyesztette ki az alsó ajkát s iparkodott a kirakatban levő nagy patikai kelyhek zöld fényében megadni a maga jámbor képének az Ördög Róbert sátáni, vad kifejezését.

Alig foglalt állást, nyomban összerezsent az egész társaság. Érezték, hogy itt valami nagy dolog lesz végbemenendő... Ekkor aztán, némi szünetet tartva, az öreg Bézuquetné, a zongorán kísérve magát, rákezdte hogy:

Róbert, oh én szerelmem
Kinek hitet fogadtam,
Im lásd rémületem' (*bis*),
Kegyelmezz tenmagadnak,
S kegyelmezz meg nekem!

Halkan aztán hozzátev:

»Most ön, Tartarin«, és Tarasconi Tartarin, kifeszített karral, összeszorított ököllel, rengő orrczimpával, háromszor belekiáltott rémületes hangon, mely szinte robogott mint a menydörgés, a zongora gyomrába:

»Nem!... nem!... nem!...«

A mit igazi délvidéki francziasággal így ejtett ki:

»Nan!... nan!... nan!...«

A mire az öreg Bézuquetné még egyszer elkezdte:

Kegyelmezz tenmagadnak
S kegyelmezz meg nekem!

- »Nan!.. nan!.. nan!...« ordított Tartarin, a hogy csak a torkán kifért, s a dolog ennyiben maradt.

Azután pedig Tartarin megtörölte homlokát, rámosolygott a hölgyekre, ráhunyoritott az urakra, s diadala perczében visszavonulva, elment a körbe s úgy félvállról, odavetően azt mondá:

- Bézuquetéktől jövök, hol az Ördög Róbert duettejét énekeltem!

S a legjobb a dologban az, hogy maga is hitte!..

NEGYPEDIK FEJEZET. Ők!!!

Eme soknémü tehetségeinek köszönhetette Tarasconi Tartarin a városban való főrendű állását.

Egyébként tény az is, hogy ez az ördögös ember mindenkit meg tudott hódítani.

Tarasconban a hadsereg Tartarin mellett volt. A vitézlő Bravida kapitány, nyugalmazott mundér-kezelő számtiszt, azt mondta róla:

»Legény a talpán!«

Azt pedig gondolhatja kiki, hogy Bravida kapitány tudta, mi a legény, mikor annyi sokat bujtatott mundérba.

A felsőbbség is Tartarin mellett volt. Az öreg Ladevèze elnök nyílt törvényszéki ülésen mondta róla kétszer-háromszor:

»Jellem!«

Végre Tartarin mellett volt a nép is. Vállas mivolta, járása, tartása, miként a jó trombitás-lóé, a mely semmi zajtól nem fél, hősi hirneve, mely isten tudja honnan ragadt rá, olykori pénzmag-és baraczk-osztogatása a háza előtt lődörgő csizmatakarító gyerekek számára - mindez a város Lord Seymourjává, a tarasconi piarcz királyává tette őt.

A Rhône partján, vasárnap estenden, mikor Tartarin a puskájára tűzött sipkával hazafelé jött, jól beszorítva barkett-ujjasába, a teherhordók tisztelettel eltelve hajlongtak előtte s félszemmel mutogatva egymásnak az óriási izmokat, melyek karjain dagadoztak, csodálattal sugták egymásnak:

»Ez aztán az erős ember!... Dufla izom van a karján!«

Dufla izom!

Ilyet is csak Tarasconban lehet hallani.

És mindazonáltal, daczára mindezeknek, számtalan jelességének, dufla izmainak, nép kegyének, vitézlő Bravida kapitány nyugalmazott mundér-kezelő számtiszt olyannyira megtisztelő becsülésének, Tartarin nem volt boldog.

Nyomasztó, fulasztó volt ránézve ez a kisvárosi élet. Tarascon nagy fia unatkozott Tarasconban. Természetes is, hogy egy olyan hősi természetnek, mint az övé, egy olyan kalandokat áhító, csapongó léleknek, mely csak harczokról, a pampásokban való száguldásról, nagy vadászatokról, sivatag homokjáról, orkánról és tájfunról álmodozott: minden vasárnap hajtóvadászatot tartani a maga sipkájára és igazságot tenni a Costecalde puskaműves boltjában - bizony nem volt elég.

Szegény nagy férfiú! Nem lett volna csoda, ha végre is halálra emészti magát.

Hasztalan iparkodott szemhatárát kiszélesíteni, elfeledni kissé a Kört meg a piactért azzal, hogy kenyérfákkal és egyéb afrikai plántákkal ültette magát körül; hasztalan gyűjtött fegyvert fegyverre, maláji krist maláji krisre; hasztalan tömte magát regényes olvasmányokkal, hogy - miként a halhatatlan Don Quijote - az ábránd erejével kiragadja magát a való kérelhetetlen karmai közül... Haj, bármit tön is, hogy kalandszomját csillapítsa, minden csak annál inkább növelte azt.

Számtalan fegyverének látása a harag és ingerültség örökös állapotában tartotta. Puskái, nyilai, pányvái mind azt kiáltották fülébe: »Harcz! harcz!« - Kenyérfája ágai közt a nagy utazások szele fujdogált s rossz tanácsokat sugott neki.

És végezetül ott volt Gustave Aymard meg Fenimore Cooper...

Oh! azokon a tikkasztó nyári délutánokon, mikor pallosai közt egyedül olvasgatott, hányszor ugrott föl Tartarin orditva, hányszor vágta a földhöz könyvét s rohant a falhoz, lekapni egy fringiát!

Szegény ember megfélemedezett arról, hogy otthon van, Tarasconban, hálósipkában és flanell-bugyogóban: tette változtatta olvasmányát és saját hangjától fölhevülve kiáltotta el magát, egy csákányt vagy tomahavkot forgatva:

»Hadd jöjjenek hát!«

Jöjjenek? Kik? Hát *ők*!

Tartarin maga sem igen tudta, hogy kik azok az *ők*...

Ők! ez jelentette mindazt a mi megtámad, mindazt, a mi viaskodik, harap, karmol, nyúz, ordít, bömböl, bög!...

Ők! jelentette a szíú indúst, ki a harczy bitó körül tánczol, melyre a szerencsétlen fehér ember van kötözve.

Jelentette a Szárhegyek szürke medvéjét, mely czammogva közeledik s véres nyelvével nyaldossa tányértalpát.

Jelentette a puszták tuaregjét, a maláji kalózt, az abbruzzói banditát...

Szóval, *ők* nem volt más, mint *ők*!... azaz harcz és háború, utazás, kaland, dicsőség.

De, hajh, a félelmetlen tarasconi hasztalan hívta, hasztalan ingerelte *őket*... *Ők* csak nem jöttek... Édes Jézuskám, mit is kerestek volna *ők* Tarasconban?

Ám Tartarin folyvást várta *őket* - kivált este, mikor a körbe ment.

ÖTÖDIK FEJEZET. Mikor Tartarin a körbe ment.

A templomos lovag, mikor kirohanásra készül az ostromló hitetlenek ellen, a khinai »tigris«, mikor tusára kerekedik, a kománs-harczos, mikor háboruba indul - mind semmi Tarasconi Tartarinhez képest, mikor tetőtől talpig fölfegyverkezik, hogy este kilencz órakor, egy órával a takarodó elfuvása után, a körbe menjen.

Feszítsd a kötelet! mint a hajósok mondják.

Bal kezébe Tartarin vasgombos bunkót vőn, jobb kezébe stilétes botot; bal zsebébe koponya-zúzó csusztatott, jobb zsebébe forgó-pisztolyt. A kebelébe a flanell-ujjas meg az ing közé maláji krist dugott. Mérgezett nyilat - azt soha. Alattomos fegyver az ilyen!...

Mielőtt elindult, szobája csöndjében és homályában gyakorolta magát egy-két perczig, bajvivó állásba vetette magát, czélt a falnak, duzzasztotta az izmait; aztán elővette a kulcsát s végig haladt a kerten, méltóságosan, sietség nélkül. - Angolosan, uraim, angolosan! ez az igazi bátorság. - A kert végében kinyitotta a nehéz vasajtót. Hirtelen nyitotta ki, nagy erővel, úgy hogy az ajtó kívülről belevágódott a falba.

Hej, ha mögötte lettek volna *ők*, képzelhetik, hogy palacsintává lapultak volna!... Szerencsétlenségre, biz *ők* nem voltak mögötte.

Az ajtót kinyitván, Tartarin kilépett, gyors pillantást vetett jobbra és balra, ismét bezárta az ajtót, duplán és zajosan.

Aztán elindult.

Az avignoni uton egy macska se. Ajtó zárva, ablak sötét. Fekete, vak éjszaka, csak itt-ott pislogott egy lámpás a Rhône kodében...

Igy indult tova, fenségesen és nyugodtan, Tarasconi Tartarin, az éjszakában, sarka ütemesen csattogván s botjának megvasalt vége szikrát csiholván ki a kövezetből...

Sétatéren, nagy utcán, sikátoron haladt is, gondja volt rá, hogy mindig a szekérút közepén járjon - kitűnő elővigyázati rendszabály, mely lehetővé teszi, hogy az ember a veszedelem közeledését lássa, s főkép kikerülje azt a mi este a tarasconi utcákban az ablakokból néha lepottyán.

Ilyen óvatosnak látva őt, valahogy azt ne gondolják, hogy Tartarin félt... Dehogy! csak vigyázott.

A legjobb bizonyítéka annak, hogy Tartarin nem félt, az, hogy Tartarin nem a nyílt uton ment a körbe, hanem a városon vágott keresztül, azaz a hosszabbik, sötétebbik uton, egy csomó ronda sikátoron, a miknek a végén a Rhône baljóslatú csillámlása volt látható.

Szegény jó ember folyvást azt remélte, hogy e kutyaszoritók valamelyikének a fordulóján - előrohannak *ők* és rajtaütnek. Szépen megjárták volna, felelek róla.

De, fájdalom! a csufondáros sors úgy intézte, hogy Tarasconi Tartarinnek soha, de soha sem volt meg a kedvező alkalmja egy kedvezőtlen találkozásra. Nem akadt utjába egy kutya, nem egy ittas ember se. Semmi!

Néha azonban fordult elő »vak lárma« is. Léptek zaja, suttogó hangok...

»Vigyázz!« szólt magához Tartarin, helytt ragadva, a sötétséget kémelve, a szelet szimatolva, fülét a földre nyomva - indus módra... A léptek közeledtek, a hangok hallhatóbbak lettek... Semmi kétség! *Ők* közelednek... *Ők* vannak itt.

És Tartarin, lángoló szemmel, lihegő mellel, máris összegubbaszkodott, mint a jaguár, és ugrásra készült a maga harci kiáltásával... midőn egyszerre az éjhomályból jól ismert tarasconi hangokat hallott, a melyek nyugodtan szólitották meg:

- Hahó!.. hisz ez Tartarin... Adjon isten, Tartarin!

Átkozom a'!... Bézuquet patikáros volt családotól - most jöttek Costecaldeéktől, a hol nótáztak.

- Jó estét! jó estét! dörmögött Tartarin, dühös lévén a tévedés miatt, és vadul magasra emelt bottal mélyedt bele az éj sűrűjébe.

A kör utcájába érve, a félelmetlen tarasconi még várakozott egy pillanatig, föl s alá járva a ház előtt...

Végre, beleunva a várakozásba, s bizonyos lévén abban, hogy *ők* úgy sem mutatkoznak, még egy végső kihívó pillantást vetett a sötétbe, s dühösen mormolá:

»Semmi!... semmi!... soha semmi!«

S azzal a derék férfiú belépett, hogy a kapitánynyal bézuquet játsszék.

HATODIK FEJEZET.

A két Tartarin. - Emlékezetes párbeszéd Tartarin-Quijote és Tartarin-Sancho között.

Ennyire bolondja lévén a kalandoknak ennyire áhitván az erős felindulásokat, ennyire vágyván utazni, barangolni: hogy a manóba van az, hogy Tarasconi Tartarin sohasem mozdult ki Tarasconból?

Mert ez tény. A félelmetlen tarasconi hős negyvenöt éves koráig egyetlen egyszer sem hált kívül a szülővárosán.

Sőt még azt a híres marseillei utazást sem tette meg, a melylyel minden igaz provencei ember megörvendezteti magát nagykorúságára. Legfőlebb ha Beaucaire ismerte, már pedig Beaucaire nem igen esik messzire Tarascontól, mert épen csak a hidon kell átmenni.

De szerencsétlenségre ezt az ördögadta hidat annyiszor hordta el a szélvész, olyan hosszú, olyan gyöngé, és a Rhône-nak akkora ezen a helyen a szélessége, hogy bizony gondolhatni... Tarasconi Tartarin már csak jobban szeretett a föld biztos talaján járni.

Mert hát, mi tagadás benne, a mi hősünkben két különböző természet lakozott.

»Két embert érzek magamban«, mondotta nem tudom melyik egyházatya. Tartarinról mondta volna el csak igazán...

A nagy tarasconi - olvasóink észrevehették már - a Don Quijote lelkét hordta magában: ugyanazt a lovagias felbuzdulást, ugyanazt a hősi eszményt, a regényesnek és fenségesnek ugyanazt a hóbortját.

De szerencsétlenségére, nem rendelkezett a híres hidalgo testével, azzal a csontos, szikár testtel, vagyis inkább ál-testtel, a melybe az anyagi élet olyan kevésbé tudott belekapaszkodni, a mely képes volt husz éjszakát eltölteni, a nélkül, hogy a pánczélt lecsatolta volna s beérte negyven-nyolcz óráig egy maréknyi rizsszel.

A Tartarin teste, ellenkezőleg, derék egy test volt, jó hájas, jó nehéz, jó tunya, jó puha, jó kényes, tele nyárspolgári étvágygyal és házias szükségletekkel: a halhatatlan Sancho Panza poczakos, kurtaszárú teste.

Don Quijote és Sancho Panza egy személyben! Képzeltetik milyen nehéz volt ezeknek meg-
árúlni egy gyékényen! Mennyi veszekedés! mennyi tusakodás!...

Beh szép egy dialógust írhatott volna meg Lucián vagy Saint-Évremond, párbeszédet a két
Tartarin: Tartarin-Quijote és Tartarin-Sancho között!

Tartarin-Quijote, föllelkesülvén Gustave Aymard leírásain, fölkiált:

»Megyek!«

Tartarin-Sancho, csupán a csúzra gondolván, szól:

»Maradok.«

Tartarin-Quijote, lelkesülten:

Borítsd el magad dicsőséggel, Tartarin.

Tartarin-Sancho, higgadtan:

Borítsd be magad flannellel.

Tartarin-Quijote, egyre lelkesültebben:

Oh, azok a remek kétszövő puskák! oh azok a gyilkok, pányvák, indus bocskorok!

Tartarin-Sancho, egyre higgadtabban:

Oh, azok a kötött ujjasok! azok a jó térdmelegítők! oh azok a pompás füles kucsmák!

Tartarin-Quijote, magánkiül:

Szablyát, bárdot nekem!

Tartarin-Sancho, a gazdasszonynak csöngetve:

Anna, a csokoládémat!

Erre aztán Anna asszony megjelenik egy findza pompás, forró, habos, illatos csokoládéval,
meg zamatos ánisos kétszersülttel, melytől csak úgy vigyorog Tartarin-Sancho és elnémul
Tartarin-Quijote.

Igy lőn hát az, hogy Tarasconi Tartarin sohasem mozdult vala ki Tarasconból.

HETEDIK FEJEZET.

Az európaiak Sangaiban. - A nagykereskedés. - A tatárok. - Avagy imposztor-e Tartarin?? - Délibáb.

Egyszer azonban Tartarin majd hogy utra nem kelt, még pedig nagy utra.

A három Garcio-Camus testvér, Sangaiban megtelepedett tarasconiak, megkinálták egyik
ottlevő üzletök vezetésével.

Ez már aztán igazán az az élet volt, a mi neki kellett.

Jelentékeny üzleti forgalom, egy egész hadsereg legény a keze alatt, összeköttetés Muszka-
országgal, Perzsiával, Kisázsival: szóval Nagykereskedés.

A Tartarin szájában ez a Nagykereskedés szó olyan roppant nagynak hangzott!..

A Garcio-Camus háznak ezenkívül az az előnye is megvolt, hogy olykor meglátogatták a
tatárok. Ilyenkor hamarosan bezártak ajtót-kaput. A legények fegyvert fogtak, feltűzték a
konzúli lobogót s azzal piff! paff! puff! az ablakon keresztül a tatárok közé.

Hogy Tartarin-Quijote milyen lelkesedéssel kapott ezen az ajánlaton, azt mondanom sem kell. De fájdalom, Tartarin-Sancho siket volt az errülső fülére, s mivelhogy ő volt az erősebbik, az alkut nem lehetett megkötni.

A városban sokat beszéltek a dologról. Elmegy-e? nem megy-e? Fogadjunk, hogy el, fogadjunk, hogy nem.

Esemény volt ez.

A vége az lett, hogy Tartarin nem ment el, de ez a história mégis nagy dicsőségére vált. Majd hogy el nem menni Sangaiba, vagy igenis elmenni, az Tarasconnak jóformán mindegy.

Addig beszéltek a Tartarin utazásáról, hogy végre azt hitték: már vissza is jött, és este a körben, mindnyájan kérdezgették tőle, hogy milyen a világ Sangaiban, milyenek ott a szokások, milyen a klíma, az ópium, a Nagykereskedés.

Tartarin, mindezekről nagyon jól lévén értesülve, szívesen adta meg a kívánt felvilágosításokat, és - engemucscse - elvégre a derék férfiú maga sem volt benne bizonyos, hogy nem-e volt Sangaiban - elannyira, hogy mikor már vagy századszor beszélt el a tatárok betörését, egész természetességgel mondá:

»Erre én fegyverre szólítom a legényeimet, feltűzöm a konzúli lobogót, s azzal piff! paff! puff! az ablakon keresztül a tatárok közé!«

Hallván pedig ezeket, reszket vala az egész Kör...

- De hisz akkor ez a Tartarin nem más, mint szemtelen hazug...

- Dehogy! világért se! Tartarin nem volt hazug.

- Hiszen jól tudhatta, hogy ő nem volt Sangaiban!

- Persze hogy tudta. Tudta bizony. Csakhogy...

Csakhogy, tessék ezt jól meghallgatni. Ideje, hogy egyszer mindenkorra megértsük egymást a »hazudozó« hirnév felől, melyet az északi emberek a délszakiakra kentek.

Délszakon nincs hazug ember, Marseilleben ép úgy nem, mint Nîmesben, Toulouseban, Tarasconban. A délszaki ember nem hazudik: csak csalódik. Nem mond mindig igazat, de hiszi, hogy azt mondja...

Az ő hazugsága nem hazugság, hanem olyan - délibáb-féle.

Igenis, délibáb!... S a ki jobban meg akar érteni, menjen el a délvidékre, s meg fogja látni. Látni fogja azt az ördögös vidéket, a hol a nap átidomít mindent s a természetesnél sokkal nagyobbak tünnet föl mindent.

Látni fogja azokat az apró provençei halmokat, a melyek nem nagyobbak a mi montmartrei dombocskánknál s melyek mégis óriásiaknak fognak tetszeni; látni fogja a nîmesi ódon római templomot, a »maison carrée«-t - ezt az üveges szekrénybe való csecsebecsét - olyan nagynak fog tetszeni, mint a párisi Notre-Dame egyház.

Látni fogja... Oh! ha van egy a délszakon, a ki hazudik, az maga a nap... A mihez csak hozzáér, azt szertelen nagygyá teszi!... Mi volt Spárta fénykorában? Nagyocska falu... Mi volt Áthén? Legfőlegb egy alprefektúra... pedig a történelemben mégis úgy tűnnek föl előttünk, mint roppant városok.

Ime mivé tette őket a nap...

Csodálkozni fognak-e hát ezek után azon, hogy ugyanaz a nap - Tarasconra sütvén - egy kiszolgált mundérkezelő számtisztból a vitézlő Bravida kapitányt varázsolt elő, sárgarépát

kenyérfává s olyan embert, ki majd hogy el nem ment Sangaiba, olyan emberré változtatott, a ki csakugyan elment!

NYOLCZADIK FEJEZET.

A Mitaine-féle állatsereglet. - Átlási oroszlán Tarasconban. - Borzadalmas ünnepélyes találkozás.

Most pedig, hogy bemutattuk Tarasconi Tartarint, milyen volt a magánéletben, mielőtt a dicsőség homlokán csókolták s századokra szóló borostyánnal koszorúzták, most, hogy leirtuk ezt a szerény körben mozgó héroszi életet, örömeit, fájdalmait, ábrándjait, reményeit: siessünk története nagy lapjaihoz és ahhoz a sajátos eseményhez, mely e páratlan életfolyásnak az első lökést volt megadandó.

Este történt, a Costecalde puskaműves boltjában. Tarasconi Tartarin éppen mutogatta egy pár műkedvelőnek, hogyan kell bánni a hátultöltő puskával, mely akkor még egészen új volt...

Egyszerre benyílik az ajtó s egy sipkavadász rémülten ront be a boltba e kiáltással:

»Oroszlán... oroszlán!...«

Általános ámulás, döbbenés, zavar, tolongás. Tartarin szuronyt szegez, Costecalde ajtót becsukni szalad. Körülfogják a sipkavadászt, kérdezzétek, faggatják, s íme mit tudnak meg tőle:

A Mitaine-féle állatsereglet, a beaucairei bucsúról visszajövet, elég szíves volt néhány napra Tarasconban is megállapodni, s éppen most telepedett meg a kastély előtt való téren egy csapat óriáskigyóval, főkével, krokodilussal, meg egy pompás átlási oroszlánal.

Átlási oroszlán Tarasconban! Soha, ember emlékezete óta ilyes dolog nem esett. De milyen büszkén is néztek aztán egymásra a mi derék sipkavadászaink! hogy sugárzott férfias arcuk, s milyen néma kézszorításokat váltottak a Costecalde boltjának minden zugában!

A meghatottság olyan nagy, olyan váratlan volt, hogy senki sem talált szavakat a kifejezésére...

Maga Tartarin sem.

Sápadtan és reszketve, a hátultöltőt kezében tartva gondolkozott az asztal előtt... Átlási oroszlán, az ő közvetlen közelében, két lépésnyire! Oroszlán, vagyis az igazi hősi és vadállat, az állatok királya, az ő ábrándjainak a vadja, legelső képviselője annak az eszményi hadnak, mely az ő képzeletét folyvást elfoglalta...

Oroszlán, ezer villám!!!

Még pedig átlási!!! Ez már több volt, mint a mennyit a nagy Tartarin elviselhetett...

Egyszerre arcába szökkent a vér.

Szemei lángot vetettek. Görcsös mozdulattal vállára kapta a hátultöltőt s odafordulva vitézlő Bravida kapitány egykori mundérkezelő számtiszthez, dörgő hangon szólt:

- Gyerünk, kapitány, nézzük meg.

- Hé, hóha, hé... Hát a puskám!... hiszen elviszi a hátultöltőmet!... kockáztatá meg félénken az óvatos Costecalde.

De Tartarin már ekkor befordult az utcásarkon s nyomában nagybüszkén valamennyi sipka-vadász.

Mikor az állatseregletéhez értek, ott már sokan voltak. Tarascon, e hősi nemzetség, mely olyan régóta volt megfosztva az izgató látványosságoktól, rajtaütött a Mitaine bódéján s rohammal vette meg.

A természetes madame Mitaine meg is volt ám elégedve...

A jeles dáma kabil öltözékben, könyökig meztelen karral, csuklóján vas-karperecczel, egyik kezében korbáccsal, a másikban megkoppasztott, de eleven tyukkal, állott a bódé bejárásánál s fogadta tisztelettel a tarasconiakat; és mivel *dufla izma* volt neki is, csaknem akkora sikert aratott, mint az állatai.

Tartarin megjelenése, vállán a puskával, megdöbbenést idézett elő.

A derék tarasconiak, kik szépen nyugodtan sétálgattak a ketreczek előtt, fegyvertelenül, gyanakvás, a veszedelemnek csak gondolata nélkül is, természetesen megrémültek, mikor látták, hogy az ő nagy Tartarinjök azzal a félelmetes fegyverrel lép be a bódéba.

Van hát mitől félni, ha már ő, a hős...

Egy szempillantás alatt néptelenné lőn a ketreczek eleje. A gyermekek sikítoztak, az asszonyok az ajtóra néztek. Bézuquet patikáros azzal osont el, hogy elhozza a puskáját...

Lassankint azonban Tartarin magatartása megnyugtatta a bátor lelkeket. Nyugodtan, emelt fővel járta körül a félelmetlen tarasconi a bódét, megállás nélkül haladt el a foka medenczéje előtt, lenéző pillantást vetett a korpával teli hosszú ládára, melyben az óriáskigyó ép most költötte el a nyers tyukot, s egyenesen az oroszlán ketreczének tartott, mely előtt megállott...

Borzadalmas és ünnepélyes találkozás! Tarascon arslánja és Átlás arslánja szemtől szembe... Egyfelől Tartarin, feszes állásban, dagadó lábizmokkal, két karját puskájára támasztva, másfelől az oroszlán, óriási oroszlán, a szalmán elterülve, állatias nézéssel, sárga sörényű hatalmas fejét az első lábain nyugtatva...

Nyugodtan néztek egymással farkasszemet.

Különös! a hátúltöltő puska bosszantotta-e föl, vagy fajbeli ellenséget érzett meg, de az oroszlán, mely eddig fenséges megvetéssel nézdelte a tarasconiakat, rájuk-rájuk ásitozván, az oroszlán egyszerre haragos mozdulatot tett.

Előbb nagyot szuszogott, tompán mormogott, széttárta körmeit, kinyitotta a talpát; azután fölállott, magasra emelte fejét, megrázta sörényét, kinyitotta rengeteg torkát s böszül ráordított Tartarinre.

A rémület kiáltása volt rá a felelet. Tarascon félelemtől őrjöngve rohant az ajtók felé. Mindannyian, asszonyok, gyermekek, teherhordók, sipka-vadászok, maga a vitézlő Bravida kapitány is...

Egyedül Tartarin nem mozdult...

Ott állott, mereven és elszántan, a ketrecz előtt, villámot szóró szemekkel s azzal a bösz ajkbiggyesztéssel, melyet az egész város ismert...

Egy percz múlva, mikor a sipka-vadászok, kiket az ő magatartása és a vasrudak erős volta megnyugtatót, ismét közelebb húzódtak főemberökhöz, hallották, hogy mint mormogott magában, az oroszlánt szemlélve:

»Ez, igen, ez az igazi vadászat.«

Azon a napon Tarasconi Tartarin nem mondott többet...

KILENCZEDIK FEJEZET.

A délibáb különös hatása.

Azon a napon Tarasconi Tartarin nem mondott többet; de a boldogtalan már ezzel is nagyon sokat mondott...

Másnap egyébről sem beszéltek a városban, mint Tartarin legközelebbi elutazásáról - Algériába és oroszánvadászatra.

Tanuk vagytok rá mindnyájan, kedves olvasók, hogy a derék férfiú egy árva szót sem mondott erről, de hát, tudjátok, a délibáb...

Egyszóval egész Tarascon csakis erről az elutazásról beszélt.

A nagy utcán, a körben, a Costecalde boltjában, az emberek rémült képpel szólították meg egymást:

- Hát aztán, tudja-e már a nagy ujságot, mi?

- Hát aztán, mit?... A Tartarin elutazását, mi?

A Tarasconban kedvelt »hát aztán«-ok és »mi«-k olyan tömegesen hangzottak ezen a napon, hogy csakugy reszketett bele minden ablak.

Az egész városban legjobban Tartarin csodálkozott el, mikor megtudta, hogy ő Afrikába készül. De, lássa meg az ember, milyen a hiuság! A helyett, hogy azt felelte volna, hogy esze ágában sincs elutazni, hogy ez sohasem is volt szándékában: a szegény Tartarin, mikor ezt a dolgot először említették előtte, kitérően azt felelte:

- Hjjaj... haj... meglehet... nem mondom...«

Másodizben, mikor már jobban megbarátkozott a gondolattal, azt felelte:

- Valószínű.

Harmadizben:

- Bizonyos!

Végre, este, a körben meg Costecaldeéknál, fölhevülván a tojasos puncstól, a brávóktól, a fénytől, megrészegülván a nagy sikertől, melyet elutazásának hírével a városban aratott, a boldogtalan határozottan kinyilatkoztatta, hogy ő bizony beleunt már a sipka-vadászatba, s hogy nem sokára az Átlás nagy oroszánai után veti magát...

Rengeteg »hurrá!«-kiáltás tört ki erre a nyilatkozatra.

Mire: újabb tojasos puncs, kézszorítás, ölelkezés, és éjfélig tartó fáklyás muzsika a kenyér-fa-ligeti ház előtt.

A ki az egész dologgal nem volt megelégedve, az Tartarin-Sancho vala! Az afrikai utazásnak és oroszán-vadászatnak ettől a gondolatától már előre is borzongott; s hazatérván, mialatt az ablak alatt az éjjeli muzsika hangzott, rettenetes czivakodást kezdett Tartarin-Quijotéval, elnevezte bolondnak, lunátikusnak, oktalannak, háborodottnak, apróra részletezte előtte a veszedelmeket, a mik abban az utazásban rá várakoznak, a hajótöréseket, csuzt, forrólázt, tengeri betegséget, fekete pestist, elefantiázist meg a többit...

Hasztalan fogadkozott Tartarin-Quijote, hogy dehogy fog ő oktalanságokat elkövetni, hogy jól be fog burkolózni, hogy visz magával mindent, a mi csak kell: Tartarin-Sancho semmiről sem akart hallani.

Szegény már látta is, hogy mint marczangolták szét az oroszánok, mint nyelte el a sivatag homokja, miként néhai Cambyzest, s a másik Tartarin csak azzal bírta egy kissé lecsillapítani, hogy megmagyarázta neki, hogy hiszen nem lesz az mindjárt, hogy nem sürgős a dolog, s hogy végtére is még nem utaztak el.

Mert hát világos, hogy ilyen nagy utra nem indul el az ember a nélkül, hogy egy s más óvó-intézkedést ne tegyen. Az ördögbe is, tudni kell az embernek, hogy hova megy, s nem indulhat el úgy, mint a madár!...

Tarascon hős fia mindenek előtt el akarta olvasni a nagy afrikai touristák elbeszéléseit Mongo-Parck, Caillé, Livingstone, Henri Duverryer leírásait.

Ezekből pedig azt tanulta meg, hogy e félelmetlen utazók, mielőtt az uti sarut e távoli kirándulásokra felkötötték, hosszas ideig készültek az éhség, a szomjuság, a szakadatlan járás, mindennemű nélkülözés elviselésére.

Tartarin úgy akart tenni, mint ők, s ettől a naptól fogva, nem táplálkozott mással, mint *forralt lével*. Forralt lének neveznek pedig Tarasconban egy pár szelet meleg vízbe áztatott kenyeret, a mihez egy girizd foghagyma, egy kis kakukfű meg egy kevés babérlevél járúl.

A koszt, mint látható, sovány volt, s gondolhatni, hogy szegény Sancho milyen savanyú képet vágott hozzá.

A forralt lére szoktatással Tarasconi Tartarin egyéb bölcs gyakorlatokat is párosított. Így, hogy hozzátörödjék a hosszas járáshoz, arra ítélte magát, hogy minden reggel hétszer-nyolcszor körüljárja a várost, majd sebes lépésben, majd ügetve, könyökét csipőjéhez szorítva s szájába - ókori szokás szerint - két kis fehér kavicsot véve.

Azután pedig, hogy hozzászokjék az éjjeli hűvösséghez, ködhöz, harmathoz, minden este lement a kertjébe, s ott maradt tiz-tizenegy óráig egyedül puskája társaságában, lesbe állva a kenyérfa mögé...

Végre, a meddig csak a Mitaine-féle állatsereglet Tarasconban időzött, a sipkavadászok, kik sokáig maradoztak Costecaldeéknál, a sötétben, mikor a kastély előtti téren elhaladtak, egy titokzatos alakot láthattak, mely a bódé mögött föl s alá járkált.

Tarasconi Tartarin volt ez, ki ily módon szoktatta magát ahhoz, hogy remegés nélkül hallja az oroszán ordítását éjnek éjvadján!

TIZEDIK FEJEZET.

Elutazás előtt.

Mialatt Tartarin ilykép mindennemű hősi eszközzel gyakorolta magát, egész Tarasconnak rajta csüggött a szeme. Nem is foglalkoztak egyébbel. A sipka-vadászat csak féllábon sántikált, a nóta pangott. Bézuquet patikájában a zongora zöld huzat alatt búslakodott s tetején száradoztak a felfordult körisbogarok...

A Tartarin utazása félbenhagyatott mindent.

Látni kellett azt, hogy milyen sikerei voltak a társaságokban. Valósággal czivakodtak, veszekedtek rajta, hogy ki érintkezhessek vele inkább. A hölgyek számára nem volt nagyobb megtiszteltetés, mint az állatseregletbe a Tartarin karján sétálni el s az oroszán ketrecze előtt magyaráztatni meg magoknak, hogyan kell vadászni ezekre a nagy állatokra, hova kell czélozni, hány lépésről, fordulnak-e elő balesetek, stb. stb.

Tartarin megadott minden magyarázatot, a mit csak kívántak. Olvasta Jules Gérardot s kisujjában volt az oroszán-vadászat, mintha csak maga járt volna ott. Nagy ékesszólással is beszélt ezekről a dolgokról.

De legszebb volt este, Ladevèze elnöknek az asztalánál, vagy vitézlő Bravida kapitány házában, mikor behozták a kávé s minden szék közelebb húzódván, beszéltetni kezdték vele jövőbeli vadászatait...

Ilyenkor, könyökét az abroszra támasztva, orrát a mokka-findzsába dugva, a hős sz regző hangon sorolta el a veszedelmeket, melyek ott reá várnak.

Leírta a holdvilágtalan éjszakákon való hosszas lesbenállást, dögleletes kipárolgásu mocsarakat, rózsaborostyán leveleitől megmérgezett folyókat, hóvivatarokat, pörkölő napfényt, skorpiókat, sáska-járást; leírta az Átlás nagy oroszánjainak életmódját, hogy miként szoktak harcolni, mily bámulatos az erejük meg a vadságuk üzekedés idején...

Majd, tűzbe jöven saját elbeszélésétől, fölállt az asztal mellől, s a szoba közepére ugorva utánozta az oroszán ordítását, a karabély durrogását: bum! bum! a robbanó golyó süvöltését: psst! psst! - hadonázott, kiabált, fordította fel a székeket...

Az asztal körül holtra sápadt mindenki. A férfiak fejcsóválva néztek egymásra, a hölgyek a rémület sikolyával hunyták be szemüket, az öregek harciasan forgatták hosszú pálcáikat, a mellékszobában pedig a kis fiúk, a kiket korán lefektettek, az ordításra és lövöldözésre fölriadván, szörnyen féltek és világosságot kértek.

Egyelőre azonban Tartarin nem utazott el.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Karddal, uraim, karddal... De ne gombostűvel!

Valóban szándéka volt-e elutazni?...

Kényes kérdés, a melyre Tartarin életírója nagyon bajosan tudna felelni.

Annyi tény, hogy a Mitaine-féle állatsereglet már több mint három hónapja hogy Tarasconból elment, s az oroszán-ölő még sem mozdult...

Végre is, meglehet, hogy a jámbor hős, újabb légkáprázattól elvakulva, jóhiszeműen azt képzelte, hogy már vissza is jött Algériából. Meglehet, hogy jövőbeli vadászatainak elbeszélése következtében, épen olyan őszintén hitte, hogy csakugyan vadászott, mint a milyen igazán gondolta, hogy feltűzte a konzuli lobogót és piff! paff! puff! közéje tüzelt a tatároknak Sangaiban.

Szerencsétlenségre, ha Tarasconi Tartarin ezuttal is áldozata volt a délibábnak, a tarasconiak nem voltak. Mikor ugyanis három havi várakozás után észrevették, hogy a vadász még sem pakolt össze, dörmögni kezdtek.

- Ugy lesz vele, mint Sangaival! mondotta Costecalde mosolyogva. S a puskműves mondása nagy tetszéssel találkozott a városban... mert Tartarinben senki sem hitt többé.

A jámborok, a pipogyák, az olyan emberek, mint Bézuquet, a kik egy szunyog elől is megfutamodtak volna s a kik egy puskát sem tudtak szembehúnyás nélkül elsütni - ezek voltak a legkérdelhetetlenebbek.

A körben, a sétatéren csufondáros képpel szólitgatták meg Tartarint:

- Hát aztán, mikor utazik már el, mi?

A Costecalde boltjában az ő véleményének nem volt többé hitele. A sipka-vadászok megtagadták főnöküket!

Hozzájárult aztán mindehhez a nóta is. Ladevèze elnök, ki olykor a provencai népköltészet muzsájának udvarolgatott, nótát csinált rá, a mely nagy sikert aratott.

A nóta bizonyos híres vadászról, Gervais uramról szólott, kinek félelmetes puskája mind egy lábíg való kiirtással fenyegette Afrika oroszánjait. Szerencsétlenségre azonban, az az ördögadta puska nagyon különös szerkezetű volt: *mindig meg volt töltve és soha se sült el*.

Sohase sült el! érthetik önök a célzást...

A nóta nyomban népszerűvé lett, s a hol Tartarin elhaladt, a teherhordók a Rhône partján; a kis csizmatisztítók a háza előtt, kórusban énekelték:

Gervais uram puskája,
Meg van töltve - meg biz a!
Meg van töltve, de soha,
Sohse sült el - nem biz a!

Persze, hogy a »dufla izom« mián ezt csak messziről danolták.

Oh, Tarascon bálványozásának mulandó volta...

A nagy férfiú úgy tett, mintha se látna, se hallana; de ez az alattomos, kaján harc felettébb leverte. Érezte, hogy Tarascon kisiklik kezéből, a nép kegye másra száll, s ez rettenetesen fájt neki.

Hej, népszerűségnek nagy tálja, beh jó is mellé telepedni, de hogy leforrázza az embert, ha kidől!..

Bármennyire szenvedett is Tartarin, mosolygott és nyugalmasan folytatta életét, mintha semmi sem történt volna.

Olykor azonban a vidám gondatlanságnak ez az álarcza, melyet büszkeségből ragasztott a képére, hirtelen levált. És ilyenkor a mosoly helyett méltatlankodás és fájdalom volt látható.

Igy történt, hogy egy reggel, mikor a kis csizmatisztítók az ablaka alatt a »Gervais uram puskáját«-t énekelték, e nyomorútnaknak a hangja behallatszott a szegény nagy férfiú hálósobájába, hol épen a tükör előtt borotválkozott. (Tartarin teli szakállt viselt, hanem mivel nagyon dúsan nőtt, gondját kellett viselni.)

Egyszerre csak kivágódik az ablak s megjelenik benne Tartarin, ingujjban, hálósipkában, szappanos képpel, és borotvájával és habverő csészéjével hadonázva, rettenetes hangon kiált:

- Karddal, uraim, karddal!.. De ne gombostűvel!

Gyönyörű szavak, történelmi megörökitésre méltók, de abban a hibában szenvedők, hogy azokhoz a kis fityfirittyekhez valának intézve, a kik nem voltak nagyobbak a subiczkos ládájoknál s teljességgel képtelenek voltak arra, hogy kardot forgassanak!

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

A mit a kenyérfa-ligeti házban beszéltek.

Az általános elpártolás közepett egyedül a hadsereg tartott hiven Tartarinnal.

Vitézlő Bravida kapitány, kiszolgált mundér-kezelő számtiszt, továbbra is ugyanazt a becsülést tanusította iránta. »Kemény legény!« mondogatta állhatatosan, s ez az állítás, úgy hiszem fölért a Bézuquet patikároséval...

A derék kapitány egyetlen egyszer sem célzott az afrikai utazásra; hanem mikor aztán a lárma már mégis nagyon nagy lett, elhatározta, hogy beszélni fog.

Egy este a boldogtalan Tartarin egyedül volt szobájában, szomoru dolgokon jártatva elméjét, midőn belépni látta a kapitányt, komolyan, fekete keztyűsen, állig begombolózva.

- Tartarin, szólt a kiszolgált kapitány nagyfennen, - utazni kell!

S mozdulatlanul maradt ott a nyitott ajtóban, - komoran, fenségesen, mint a megtestesült kötelesség.

Tarasconi Tartarin megértette mindazt, a mi ebben a három szóban rejlett:

»Tartarin, utazni kell!«

Sápadtan emelkedett föl, elérzékenyült szemmel tekintett végig a csinos, jól elzárt, jól fűtött, kellemesen világított szobán, az öreg karosszéken, a mely olyan kényelmes volt, könyvein, szőnyegén, ablakainak nagy fehér függőnyein, melyek mögött a kis kert vékony galyai reszkettek. Majd elibe menve a vitéz kapitánynak, megfogta kezét, megszorította, s könnytől elfuladó, de mégis elszánt hangon mondá:

- Utazom, Bravida!

És úgy tőn, a miként beszéle. Csakhogy nem mindjárt... Időre volt szüksége, hogy fölszerelje magát.

Először is megrendelt Bompardnál két nagy, rézzel pántolt ládát, tetején ilyen metszett felirással:

TARASCONI TARTARIN.
FEGYVERTÁR.

A pántolás meg a vésés sok időbe került. Egyuttal Tastavinnél is megrendelt egy pompás uti albumot, hogy megirhassa naplóját, benyomásait. Mert hiába megy az ember oroszlánt vadászni: utközben mégis csak gondolkodik.

Azután Marseilleből egész szállitmány tápszer-kivonatot hozatott, táblákba szárított hust, a miből levest főzhessen, új rendszerű sátort, mely egy perc alatt volt felállítható és összecsatolható, vizlábóló csizmát, két esernyőt, kaucsuk-felöltőt, kék pápaszemet szemgyulladás ellen.

Végre Bézuquet egy kis kézi patikát szerelt föl neki mindenféle flastrommal, arnikával, kámforral, koleracsöppekkel.

Szegény Tartarin! nem a maga jóvoltáért cselekedte ezt; hanem azt reménylette, hogy ezzel a sok óvatossággal és gyöngéd figyelmességgel lecsöndesíti a Tartarin-Sancho haragját, ki, mióta az utazás el volt határozva, éjjel-nappal szünetlenül zsörtölt.

TIZENHARMADIK FEJEZET.
Az elutazás.

Végre elérkezett az ünnepélyes, a nagy nap.

Már hajnal hasadtakor talpon volt egész Tarascon, eltorlaszolván az avignoni utat meg a kenyérfaligeti kis ház környékét.

Az ablakokban, a háztetőkön, a fákon csupa ember: rhônei hajósok, teherhordók, csizmatisztítók, polgárok, fonó- és szövőgyárbeli leányok, a Kör, szóval az egész város; voltak ott még beaucairei emberek is, a kik átjöttek a hidon, kültelki vetemény-kertészek, nagy ekhós szekereken, vinczellérek pompás öszvéreken, a mik fel voltak pántlikázva, csengőzve, bokrétázva, csótározva, sőt itt-ott egy pár takaros arles-i leány is, égszínkéék pártában, kiki a széptevője mögött kuporogva az apró camargue-i kesely lovon.

A sokaság csak úgy tolongott, szorongott Tartarin, a jó Tartarin háza előtt, ki im elmegy oroszánt ölni *török* földre.

Tarasconnak Algéria, Afrika, Görögország, Perzsia, Törökország egyetlen egy nagy határozatlan kiterjedésű, csaknem mesés országot képez, melynek a neve török föld.

A torzsalkodó tömegben, főnökükre büszkén jártak-keltek a sipka-vadászok, a dicsőség csillámló barázdáját hagyván mintegy nyomukban.

A kenyérfa-ligeti ház előtt két nagy szekér állott. A kapun, ha olykor-olykor megnyílt, néhány férfit lehetett látni, kik a kis kertben járkáltak. Egy pár ember ládákat, csomagokat, táskákat hordott ki a házból s rakta egymásra a szekerekre.

A tömeg minden újabb szállítmány láttára megrázkódott.

»Ni, ez az új sátor... Ni, ezek a szárított eledelek... ez meg a patika... ezek meg a fegyveres ládák«...

A sipka-vadászok pedig magyarázgatták az egyes tárgyakat.

Egyszerre csak, úgy tíz óra felé, nagy mozgalom támadt a sokaságban. A kertajtó hirtelen sarkán fordult.

- Ő az!.. ő az! kiálták.

Ő volt...

Mikor az ajtóban megjelent, az ámulásnak két kiáltása tört fel a sokaságból:

- Valóságos török!...

- Pápaszeme van!

Tarasconi Tartarin valóban kötelességének is tartotta, hogy midőn Algériába megy, algéri öltözetet is viseljen. Fehér vászonból készült bő bugyogó, testhez simuló kis ujjas érczgombokkal, két láb széles vörös öv a gyomra körül, meztelen nyak, borotvált homlok, a fején rengeteg nagy *sésia* (vörös sipka) szörnyű hosszú kék bojtjal!... Ehhez aztán még két nehéz puska, mindegyik vállán egy, az övében nagy vadászkés, a hasán tölténytartó, a tomporáján bőrtokban himbálózó revolver... Ebből állott az egész...

Azaz hogy bocsánat, megfeledkeztem a pápaszemről, arról a nagykarikájú pápaszemről, mely éppen alkalmas volt arra, hogy megennyhitse azt, a mi hőrszunk külső mivoltában kissé marcsonának tetszett.

- Éljen Tartarin!... éljen Tartarin! ordított a nép.

A nagy férfiú mosolygott, de nem köszönt - a puskái miatt, a melyektől nem lehetett mozognia. Most már különben is tudta, hogy mit tartson a nép kegye felől; sőt lelke mélyén talán átkozta is e honfitársait, kik arra kényszerítették, hogy elutazzék, hogy itt hagyja kedves kis, fehér falú, zöld zsalukáteres otthonát... De ez nem látszott meg rajta.

Nyugodtan és büszkén, bár kissé halványan lépett ki a töltésre, megnézte a málhás szekereket, s látván, hogy rendben van minden, vidáman indult a vasut felé, a nélkül hogy csak egyszer is visszanézett volna a kenyérfa-ligeti házra.

Mögötte haladtak vitézlő Bravida kapitány, volt mundérkezelő számtiszt, Ladevèze elnök, Costecalde puskaműves, meg valamennyi sipka-vadász, azután a szekerek, meg a népség.

Az indóház előtt az állomásfőnök várta - vén afrikai harczos a 30-as évekből - s több ízben melegen szorított vele kezét.

A páris-marseillei gyorsvonat még nem érkezett meg.

Tartarin és táborkara bevonultak a váróterembe. Az állomásfőnök, hogy a tolongásnak elejét vegye, elzáratta a sorompót.

Negyedóra hosszat járkált Tartarin föl s alá a termekben, a sipkavadászok közepett. Beszélt nekik utjáról, vadászatairól, ígért nekik oroszlánbört. Előjegyeztették nála magukat, mint bálban a négyesre.

A félelmetlen tarasconi, nyugodtan és szeliden, miként Socrates, midőn a méregpoharat kellett kiürítenie, nyájasan beszélt mindenkivel, mosolygott mindnyájára. Beszéde egyszerű volt, barátságos: mintha csak - elutazása előtt - az ígézetnek, jó emlékeknek állandó nyomát akarta volna maga mögött hagyni.

A sipkavadászok, főnöküket így hallván beszélni, könnyeztek: egynémelyik még lelkifurdalást is érzett, mint Ladevèze elnök meg Bézuquet patikáros.

A podgyász-szállítók a sarokban ültek és sirtak. Künn a nép benézett a verőczén és egyre kiáltozott:

- Éljen Tartarin!

Végre megcsendült a harang. Tompa dübörgés, éles fütty reszketteté meg a falakat...

Kocsiba! kocsiba!

- Isten áldja, Tartarin!... isten áldja!...

- Isten áldja mindnyájokat!... mormolá a nagy férfiu, s a vitéz Bravida kapitány két orczáján megcsókolá az ő szerette Tarasconját.

Azután kirohant a pályaudvarra s beült egy párisiakkal teli kocsiba, a kik majd meghaltak ijedtökben, mikor ezt a különös embert annyi puskával és revolverrel fölfegyverkezve belépni látták.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

A marseillei kikötő. - Hajóra! hajóra.

186.. december 1-sején, déli időben, mikor a provençei téli nap fényesen, ragyogón sütött le, a marseilleiek megdöbbenve láttak a Cannebièren megjelenni egy *törököt* - még pedig milyen törököt!.. Soha olyat nem láttak, a milyen ez volt, pedig isten a megmondhatója, hány török fordul meg Marseilleben.

A kérdéses török - szükséges-e mondanom? - Tartarin volt, a nagy Tarasconi, ki végig haladt a rakodó parton, maga után vitetvén fegyveres ládáit, patikáját, befőttjeit, s egyenesen a Touache-társaság kikötőjének tartott, a »Zuáv« gőzöshöz, mely őt elviendő vala.

A tarasconi tapsoktól még most is csengő füllel, az ég ragyogásától, a tenger illatától mámorosan haladt előre Tartarin, sugárzó arczczal, vállán puskáival, emelt fővel, nem győzve eléggé nézni ezt a csodálatos marseillei kikötőt, melyet most látott először s mely elkápráztatta...

Szegény ember azt hitte, hogy álmodik. Ugy tetszett neki, mintha Tengerjáró Szinbád volna s egyikében járna azoknak a tündéri városoknak, melyek az Ezeregyében szerepelnek.

A meddig csak a szem ellátott, csupa árbocz és vitorlarúd nyúlt és ágaskodott egymáson keresztül-kasul. Mindenféle ország lobogója, muszka, görög, svéd, tuniszi, amerikai...

A parttal egy vonalban álló hajók fölmagasló árbocz-hegyei úgy tűntek föl, mint megannyi sor szurony. Alattok a vizitündérek, istennők, szentszűzek és egyéb fafaragványok mutatták, hogy az illető hajónak mi a neve.... S valamennyit egyre mosta, csapkodta, marta, mohosította a tenger vize...

Itt-ott a hajók közt egy darab tenger, hasonlóan a habos selyemben esett olajfolthoz... Az árboczok szövedékében sirály-felhők lebegtek, élesen válva ki a menybolt kékségén, és matrózfiuk szólították egymást a világ minden nyelvén.

Fenn a parton, a sűrű, zöld, feketés, olajjal és szódával telített csatornák között, melyek a szappangyárakból jöttek, egész sereg vámtiszt, közszolga, teherhordó, apró korzikai lovakkal vont taligákon.

Mindenféle sajátságos árutár, füstös bódék, melyekben a hajósok ételt kotyvasztottak, pipa-kereskedők, majom-, papagály-, kötél-, vitorlavászon-árulók, csodálatos zsibárus-bódék, a melyekben összevissza hevertek ócska ágyúcsövek, iromba, aranyozott lámpások, elvásott emelődaruk, fogatlan vén vasmacskák, ócska kötelek, ócska csigák, ócska szócsövek, Jean-Bart és Duguay-Trouin idejéből való messzelátók.

Odább kagylót áruló kofák kuporogtak a kosaraik mellett s kiáltoztak az elmenőre. Matrózok haladtak el szurkos fazekakkal, füstölgő ibrikekkel, hussal megrakott nagy kosarakkal, melyet mosni vittek a kutak fehéres vizébe.

Mindenütt bámulatos halmaza a mindennemű árúnak: selyemnek, ásványfélenek, szálfának, ónrudnak, posztónak, czukornak, szentjánoskenyérnek, olajlepénynek, édesgyökérnek, czukornádnak, kelet és nyugat egymásba vegyült terményeinek, rengeteg halmaz hollandi sajtnak, melyet a génuai kofák kezei vörösre festettek.

Amodább a gabona-rakodó; a teherhordók magas állványok tetejéről öntik le zsákjaikat a partra. A buza, arany zuhataghoz hasonlóan, szőke porfelhőben ömlik alá. Vörös-fezes emberek, mérték szerint szítálják át nagy számárbőr-rostákon s azután szekerekre lapátolják, melyek után egész sereg asszony és gyermek megy, kis kézi seprővel, böngészni.

Még odább a hajógyári telep, hol nagy hajók fekszenek féloldalt, a miket rőzsével pörkölnék meg, hogy letisztítsák rólok a tengeri moszatokat, míg vitorlarúdjaik a vízben áznak; átható gyantaszag és siketítő kopácsolás tölti meg a levegőt: az ácsok nagy rézlapokkal pántolják meg a hajók falazatát.

Olykor az árboczok közt egy kis tisztás nyílik. Ilyenkor Tartarin láthatta a kikötő bejáratát, a hajók roppant jövés-menését: emitt egy angol fregatte indult Máltába, fölciczomázva, jól megmosva, sárga-keztüis hajóistisztekkal, vagy egy nagy marseillei brigg szedte föl a vasmacskákat, a matrózok kiáltozása közben, hátul egy felöltös, selyemkalapos vastag kapitány állván, ki provincei nyelven osztogatta a parancsot. Amott kifeszített vitorlával siklottak tova a hajók, a távolból mások úsztak elő csendesen a napfényben, mintha a levegőben járnának.

S e mellett szakadatlan, rettenetes zshivaj, szekér-zörgés, »huzzad!« vagy »ereszd!« kiáltása a matrózoknak, káromkodás, danolás, gőzösök fütyölése, a Szent-János és Szent-Miklós erő-

dökből áthallatszó dobpörgés és trombitaszó, a Major-, Accoules-, Saint-Victor harangzugása - és mindezek fölött a *mistral* süvöltése, mely összefogta mindezt a sokféle zajt, lármát, összerázta, összeolvasztotta a maga hangjával s csinált belőle örületes, vad, harcias zenét, mely úgy hangzott, mint az utrakelés rengeteg harsonája s vágyat ébresztett az emberben indulni, elmenni messzire, szárnyra kelni.

E megkapó harsona hangja mellett szállt hajóra a félelmetlen Tarasconi Tartarin, hogy elmenjen az arszlánok hazájába!...

MÁSODIK SZAKASZ TÖRÖK FÖLDÖN

ELSŐ FEJEZET.

Az átkelés. - A sésia ötféle állása. - A harmadik nap estéje. - Uram segits.

Szeretnék, nyájas olvasóim, festő lenni, nagy festő, hogy e második szakasz elején szemetek elé varázsoljam azt az öt különféle állást, melyet a Tarasconi Tartarin sésiája az átkelés e három napja alatt, a »Zuáv«-on, Franciaország és Algéria közt, elfoglalt.

Lefesténém először is az indulás pillanatában, a fedélzeten, hogy milyen hőiesen és fenségesen nyugodott - dicsfény gyanánt - azon a nemes tarasconi főn. Bemutatnám azután a kikötőből való kijutás percében, mikor a »Zuáv« táncolni kezd a hullámokon, bemutatnám reszketve, elkábulva s mintegy érezve már a következő bajok első tüneteit.

Majd a lyoni öbölben mutatnám meg, a mint a hajó előbbre-előbbre haladván s a tenger egyre zordabbá lévén, harczra kél a viharral, rémülten emelkedik föl a hős koponyáján míg kék pamut-bojtja felborzolódik a tenger ködében és szélvészében...

Negyedik állás: Esti hat óra, a korzikai partok közelében. A boldogtalan sésia áthajlik a hajó korlátja fölött és siralmasan néz le a tengerbe...

Végre, ötödik és utolsó állás: szűk kabin fenekén, egy kis ágyban, mely veszedelmesen hasonlít egy almáriom-fiókhöz, valami formátlan kusza tömeg hanykolódik nyöszörögve a vánkoson. A sésia ez, az elinduláskor még hősie sésia, mely most szerény hálósüveggé alacsonyodott s fülig le van huzva egy sápadt vonagló betegnek a fejére...

Oh! ha a tarasconiak láthatták volna a nagy Tartarint, hogy mint feküdt ott abban az almáriom-fiókban a kabin-lyukak fakó, borús világításában, abban a konyha- és nyirkosfa-szagban, a hajó émelyítő bűzében; ha hallották volna, hogy mint hörgött a hajócsavar minden egyes koppanásánál s kért minden öt perczen téát és szidta a pinczéért nyafogó gyermekhangon: beh megbánták volna, hogy elutazni kényszerítették!...

Történetirói becsületemre mondom, siralom volt nézni ezt a szegény »törököt«. A betegség hirtelen érte utól s a boldogtalannak nem volt annyi mersze, hogy leoldja derekáról az algér övet, vagy lerakja magáról azt az egész fegyvertárt. A vastag-nyelű vadászkés majd betörte a mellét, a revolver börtökja kékre verte a czombját.

S mindezekhez még csak a Tartarin-Sancho zsörtölése kellett, ki nem szünt meg szitkozódni, zörögni:

- Nesze, te bamba!... Nem megmondtam én ezt?... De te Áfrikába akartál menni... Nohát tessék, benne vagy az Áfrikában!... Hogy tetszik?

A legkegyetlenebb a dologban az volt, hogy kabinja és nyöszörgése mélyéből a boldogtalan nevetni, dalolni, kártyázni hallotta a nagy szalonban levő utasokat.

A »Zuáv«-on épen olyan vidám, mint nagyszámú társaság volt együtt. Tisztek, a kik Algériában levő ezredeikhez tértek vissza, a marseillei Alcazar-színházból való hölgyek, komédiások, egy gazdag muzulmán, a ki ép Mekkából jött, egy igen tréfás montenegrinus herczeg, a ki Ravelt és Gil Pérest tudta utánozni...

Egyetlen egynek sem volt közülök tengeri betegsége, s idejüket azzal töltötték, hogy vigan pezsgöztek a »Zuáv« kapitányával, egy jóképű, vastag marseillei czimborával, a kinek Algérban is volt háztartása, Marseilleben is, s a ki a fura hangzású Barbassou névről értett.

Tarasconi Tartarin dühös volt ezekre a nyomorúttakra. Az ő vidámságuk megkétszerezte az ő kinlódását...

Végre, a harmadik nap délutánján, a hajón rendkívüli mozgás támadt, mely fölrázta hősrünket hosszas kábultságából. A hajó harangja megkondult. A fedélzeten nehéz matróz-csizmák dobogtak.

- Gépész, előre!... gépész, hátra! kiáltá a Barbassou kapitány rekedt hangja.

Majd: »Gépész, állj!«

Hirtelen megállás, rázkódás, és azután semmi... Csak a hajó imbolygott csendesen jobbra-balra, mint léghajó a levegőben...

Ez a sajátságos csend elrémité Tartarint.

- Uram segíts, elsüllyedünk!... kiáltott rémitő hangon, s mintegy varázsütésre visszanyervén erejét, felszökött fektéből s rohant fegyverestől együtt föl a fedélzetre.

MÁSODIK FEJEZET.

Fegyverre! Fegyverre!

Nem süllyedt a hajó, hanem kikötött.

A »Zuáv« az imént ért be a révbe, ebbe a mély, sötét-vízű, csendes, komor, csaknem kietlen révbe. Szemközt, egy dombtetőn a fehér Algér, apró szürkés-fehér házaival, melyek egymáshoz szorulva huzódnak alá a tenger felé, mintha csak a meudoni domboldalon ruhát teregettek volna ki. Fent pedig a boltozatos, kék-selyem ég, óh, de milyen kék!...

A jeles Tartarin, az ijedtségtől kissé már magához térve, szemlélgette a tájat, tisztelettel hallgatva a montenegrinus herceget, a ki, mellette állván, elmondta neki a különböző városrészek nevét, a Kaszbát, a felső várost, a Bab-Azun utat meg a többi. Kitűnő nevelésű ember volt ez a montenegrinus herceg, azonkívül pedig tökéletesen ismerte Algériát s folyékonyan beszélt arabusul. Tartarin föl is tette magában, hogy közelebbi ismeretséget köt vele.

Egyszerre a hajó korlátján, a melyhez támaszkodtak volt, Tartarin egy sor vaskos, fekete kezét pillant meg, a melyek kívülről kapaszkodtak a korlátba.

Csaknem ugyanabban a szempillantásban egy boglyas szerecsen-fej bukkan föl előtte s mielőtt még annyi ideje lett volna, hogy a száját kinyissa, a fedélzetet mindenfelől százával lepi el a sok fekete, sárga, félmeztelen, duzzadt ajkú csúf, ijesztő képű kalóz.

Tartarin jól ismerte ezeket a kalózokat... Ők voltak, már tudniillik Ők, azok a híres Ők, a kiket olyan sokszor keresett éjszakának idején Tarasconban.

Végre hát eljöttek!

... Eleinte kővé meredt a meglepetéstől. De mikor látta, hogy a kalózok neki rohannak az ő podgyászához, lerántják róla a takarót, szóval hozzáfognak a hajó kifosztásához: a hős fölébredt s kirántván vadászkését, odakiált az utazóknak:

»Fegyverre! fegyverre!...«

S elsőként ront a tengeri rablókra.

- *Ques aco?* mi az? mi lelte? kiált Barbassou kapitány, az alsó fedélzetről jövőn.

- Ah, itt van, kapitány ur?... Hamar, hamar, fegyverezze föl az embereit!

- Mi az isten csodájának?

- Hát nem látja?...

- Mit?

- Itt... a szeme előtt... a kalózokat...

Barbassou kapitány elképedten nézett körül. Ebben a pillanatban egy hórihorgas szerencsen ép előttök futott el hátán a hős patikájával.

- Megállj... nyomorúlt!... ordított Tartarin, s kését előre szögezve rohant utána.

Barbassou röptében elkapta, övét ragadván meg:

- Ugyan maradjon veszteg, a rézangyalát!... Nem kalózok ezek... Régóta kivesztek már azok... Ezek itt teherhordók.

- Teherhordók!...

- Azok hát; azért jönnek, hogy partra hordják a málhát... Dugja vissza a dohányvágóját, adja ide az utazójegyét s menjen utána annak a szerencsenek, a derék fiu elvezeti önt a szárazföldre, sőt ha kívánja, a fogadóba is!

Tartarin kissé megzavarodva adta át a jegyét, s utána menvén a szerencsenek, a felvonó hágcsón lelépott egy nagy bárkába, mely a hajó mellett tánczolt.

Holmija, málhája, ládája, patikája már mind itt volt, s mivel tele volt vele az egész bárka, más utasokra nem kellett várakozni.

A szerencsen fölmászott a podgyász tetejére s két térdét kezébe fogva kuporodott le rá majom módjára. Egy másik szerencsen az evező mellé állott... Mind a kettő vigyorogva, fehér fogát mutogatva, nézett Tartarinre.

A nagy tarasconi, a bárka hátsó részében állva, azzal a bős ajkbiggyesztéssel, mely a hazája-beliék rémületét képezte, ujjaival idegesen szorongatá vadászkése nyelét. Mert bármit mondott is neki Barbassou, csak féligmeddig volt megnyugodva ez ébenfa bőrű teherhordók szándéka felől, a kik olyan kevésbé hasonlítottak tarasconi derék kollégáihoz.

Öt percczel utóbb a bárka földet ért, s Tarasconi Tartarin rálépett arra a kis berber partra, hol háromszáz évvel azelőtt egy Miguel Cervantes nevű gályarab az algéri rabszolga felügyelő vesszeje alatt gondolta ki azt a fenséges regényt, melynek a czime *Don Quijote* lett!

HARMADIK. FEJEZET.

Fohászokodás Cervanteshez. - Partra szállás. - Hol a török? - Nincs török. - Csalódás.

Ó Miguel Cervantes Saavedra, ha igaz az, a mit mondanak, hogy ama tájakon, hol nagy férfiak lakoztak, szellemökből ott marad valami és körülengi azt a helyet az időknek végéig: úgy az, a mi te belőled ott lebegett a berber tengerparton, bizonynyal örömtől reszketett meg, midőn kiszállni látta Tarasconi Tartarint, a délszaki francziának e csodálatos mintaképét, a kiben művednek két hőse vala megtestesülve: Don Quijote és Sancho Panza...

Meleg nap volt. A napfénynyel elárasztott parton öt-hat vámhivatalnok, algérik, a kik hirt vártak Francziaországból, egy pár mór, kik a földön guggolva hosszuszáru pipákat szivtak, maltai matrózok, kik óriási hálókkaal jöttek elő, a mikben a sok ezer szárdina megannyi apró ezüstpénz gyanánt csillámlott a reczék közt...

De alig tette lábát Tartarin a partra, midőn az egyszerre megelevenedett, s egészen más külsőt öltött. Egy egész sereg vadember - még irtózatosabbak, mint a hajón volt kalózok - bukkant föl

a parti lejtő kavicsai közt s rohanta meg a partra szállót. Gyapot-lebernyeg alatt csupa meztelen szálas arabsok, rongyokba burkolt mór sihederek, tunisziak, mahoniak, mozambiták, fehér kötényes fogadói legények - s mindannyi torkaszakadtából kiabált, ordított, marakodott a podgyászán, az egyik a »kivonatokat«, a másik a patikát kapván el, s csodálatos madárnyelven vágván a fejéhez mindenféle valószínűtlen fogadói nevet...

Szegény Tartarin csakugy szédült ettől a zshivajtól, járt, kelt, szitkozódott, káromkodott, veszkődött, szaladt a podgyásza után, s nem tudván, hogy miképen értesse meg magát ezekkel a barbárokkal, beszélt hozzájuk francziául, provencei nyelven, még diákul is, a Pourceaugnac uram diákságával: *rosa*, a rózsza *bonus*, *bona*, *bonum*, a mennyit csak tudott.

Kárba veszett fáradság. Rá sem hallgattak.

Szerencséjére egy sárga galléros tunikát és hosszú pálczát hordó emberke, homéroszi isten gyanánt beleavatkozott a hűhóba, s botjával széjjelverte ezt az egész cigányvásárt.

Algéri városi rendőr volt ez. Udvariasan azt tanácsolta Tartarinnek, hogy szálljon az Európába, és azután rábizta az odatartozó legényekre, a kik elvezették podgyászával együtt, melyet targonczákra raktak.

Tarasconi Tartarin mindjárt az első lépésnél, melyet Algerben tett, nagyot bámult. Ő egy keleti várost képzelt el magának, tündérit, mesést, olyan középfélét Isztambul és Zanzibar közt...

S ime, akár csak Tarasconban lett volna.

Kávéházak, vendéglők, széles utczák, négyemeletes házak, egy makadámozott kis tér, melyen katonazene játszott Offenbach-féle polkákat, utczára kirakott székeken ülő urak, a kik söröztek, süteményeztek, hölgyek, meg aztán katonák, meg megint katonák és újra katonák... és sehol egy »török«!...

Ő volt az egyetlen...

Egy kicsit kéjelmetlenül is érezte magát, mikor a téren keresztül kellett mennie. Mindenki ránézett. A katona-banda megállott, s az Offenbach polkája féllábbal maradt a levegőben.

A két puskával vállán, a revolverrel csipőjén, komoran és fenségesen, miként Robinson Crusoe, haladt keresztül Tartarin nagykomolyan e csoportokon; de mikor a fogadóba ért, ereje elhagyta.

A Tarasconból való elutazás, a marseillei kikötő, az átkelés, a montenegrinus herczeg, a kalózok - mindez összezavarodva kóválygott fejében...

Ugy kellett fölvinni a szobájába, lefegyverezni, levetköztetni...

Már arról is beszéltek, hogy orvosért küldenek; de a hős, alig hogy alatta volt a párna, olyan hangosan és olyan jóízűen kezdett hortyogni, hogy a fogadós szükségtelennek tartotta a tudomány segítségét, s embereivel együtt csöndesen visszavonult.

NEGYPEDIK FEJEZET.

Először lesben.

Három órát vert a kormány épület harangja, mikor Tartarin fölébredt. Egész este, egész éjjel, egész délelőtt aludt s jócskán még délután is.

De az is igaz ám, hogy három nap óta a sésia sokat próbált!...

A hős első gondolata, mikor szemét fölnyitotta, ez volt: »Az arszlánok hazájában vagyok!«

És bizony! miért ne mondanám meg? arra a gondolatra, hogy az oroszlánok a szomszédságban vannak, két lépésnyire, csaknem a keze ügyében, s hogy most már csakugyan birokra kell velök kelni - brrr!... hideg borzongás futott rajta végig, s vitézül bujt a takaró alá.

De nem sokára a külső derült idő, a kék menybolt, a vakító napfény, mely a szobába özönlött, a jó kis reggeli, melyet az ágyába hozatott, ablaka, mely a tengerre nézett, meg az a pompás kis palaczk cresciai bor, melyet leöntött, hamarosan visszaadta régi hősiességét.

»Arszlánra! arszlánra!«... kiáltá, takaróját ledobva.

Ime, mi volt a terve: kimegy a városból, a nélkül, hogy valakinek szólna, elbarangol a pusztaságba s ott bevárja az éjszakát, lesbe áll, s az első oroszlánra, a mely arra jön, piff! paff!

Azután másnap reggel visszajön az Európába, fogadja az algériek gratulációit s kiküld egy targonczát az elejtett vad után.

Hamarosan fölfegyverkezett tehát, hátára tekerte az új szerkezetű sátozt, melynek a rudja egy jó lábnyival nyúlt a feje fölé, s aztán mereven, mint a nyujtófa, lement az utcára.

Itt, senkitől sem akarván kérdezni, hogy merre van az út, nehogy megsejtdítsék, mi járatban van, egyenesen jobbra fordult, végig haladt a Bab-Azun soron, hol sötét boltok mélyéből csapatostól néztek utána az algéri zsidók, egy-egy sarokba huzódva, mint megannyi prédaleső pók. Azután keresztülvágott a színháztéren, nekiindult a külvárosnak s végre a Musztafáról nevezett poros országútnak.

Ezen az uton csodálatos összevisszaság és tolongás uralkodott. Omnibuszok, bérkocsik, egylovasok, terhes kocsik, nagy szénás szekerek, a mikbe ökrök voltak fogva, afrikai chasseur-csapatok, apró, piczike szamarak, kalácsot áruló szerecsen nők, elsassi kivándorlókcal teli kocsik, vörös köpönyeges spáhik - mindez, óriási porfelhőt verve föl, kiáltozva, dalolva, trombitálva haladt tova két sor ronda viskó közt, a miknek a kapuja előtt hórihorgas mahoni asszonyok fészülködtek, s a mik itt egy katonákkal teli csapszékkal, amott egy mészárszékkal vagy peczérbódéval váltakoztak...

- Mit beszélnek hát annyit a Keletről? - gondolkodék a nagy Tartarin, - Hiszen itt annyi török sincs, mint Marseilleben!

Egyszerre csak elhaladni lát maga mellett, előre nyujtogatott hosszú lábakkal s pulykamódra kidüllesztett nyakkal egy pompás tevét.

Erre feldobbant a szive.

Már teve is! No akkor az oroszlánok nem lehetnek messzire; s öt percz múlva egy egész csapat oroszlán-vadászt lát közeledni, puskával a vállukon.

- A gyávák! dörmögött magában a hős Tartarin, a mint mellettök elhaladt, - a gyávák! Csapatostól menni az oroszlánra, még pedig kopókcal!...

Eszébe sem jutott volna, hogy Algériában másra is lehessen vadászni, mint oroszlánra.

A vadászok azonban mégis olyan jóképű, nyugalomba vonult szatócsoknak látszottak, s ez a furcsaság, hogy kopóval, vadász-tarsolylyal mennek az oroszlánra, olyan patriarchálisnak tetszett, hogy Tartarin kíváncsian szólitotta meg egyiköket.

- Hát aztán, bajtárs, jól sült-e el a vadászat, mi?

- Nem rosszúl, viszonzá a másik, rémüldöző szemmel pislogva a tarasconi harczos tekintélyes fegyverzetére.

- Lőtt vagy egykettőt?

- Löttem... tessék idenézni.

S az algéri vadász a tarsolyára mutatott, mely csakugy duzzadt a nyulaktól és szalonkáktól.

- Micsoda!... hát a tarsolyába szokta rakni?

- Hát hova rakjam?

- Hiszen akkor... akkor nagyon aprók lehetnek...

- Ki apró, ki nagyobb, viszonzá a vadász.

S minthogy sietős volt az utja, nagy léptekkel ment társai után.

A vitéz Tartarinnek az ámúlástól földhöz ragadt a lába... Majd pillanatnyi megfontolás után:

- Eh, gondolá magában, - ezeknek csak a szájak jár... Nem lőttek semmit...

S tovább ballagott.

A házak egyre gyérbek lettek, s a járókelők szintén. Az éj ráborult a vidékre, a körvonalak egymásba folytak.

Tarasconi Tartarin még egy félóraíg ballagott. Végre megállott.

Sötét éj volt. Holdvilágtalan csillagos éjszaka. Az uton senki.

Hősünk azonban mégis ugy gondolkozott, hogy az oroszán nem delizsáncz s bizonyosan nem az országuton szokott járni. Neki indult hát a mezőségnek.

Minden lépten árok, cserje, bozót. Mindegy! Tartarin csak haladt előre... Azután egyszerre megállott!

»Oroszlán-szagot érzek!« mondá magában s erősen szaglászott jobbra-balra.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Piff! paff!

Tágas pusztaság volt, tele a legkülönösebb növényekkel, azokkal a keleti növényekkel, a melyeket szinte gonosz vadállatoknak néz az ember. Hosszu árnyaik a csillagok halvány világában szerteszt nyultak a földön. Jobbra egy hegynek - talán az Átlásnak homályos, vaskos tömege!.. Igazi vadállatnak való tanya...

Egy puskát maga elé téve, másikat kezébe fogva, térdelt le féllábbal Tarasconi Tartarin, s várakozott...

Várt egy óra, két óra hosszat...

Semmi!...

Ekkor eszébe jutott, hogy könyveinek tanusága szerint a nagy arszlán-ölők soha sem mentek vadászni, hogy magokkal ne vittek volna egy kis kecskét, melyet magoktól néhány lépésnyire egy fához kötöztek, s a lábára kötött zsineget rángatva mekegtették.

Kecskéje nem lévén, Tartarinnek az az ötlete támadt, hogy megpróbálja az utánzást s el is kezdte reszkető, mekegő hangon:

»Mee! Meee!«...

Eleinte csak igen csöndesen, mert egy kicsit mégis csak szepegett attól, hogy az oroszán meg találja hallani... Azután pedig, látván, hogy nem jön, erősebben mekegett:

»Mee! Meee!«...

Egyre semmi!

Türelmetlenségében még erősebben kezdte s szaporázta:

»Meee! Meee! Meee!...

Még pedig olyan bődületes erővel, hogy utoljára a kecskét ökörnek hitted volna...

Egyszerre csak pár lépésnyire tőle valami nagy feketeség vágódott el...

Tartarin elhallgatott.

Az a fekete valami lehajolt, szimatolta a földet, lehemperedett, meg felugrott, elvágatott, meg visszajött s megállott mint a czövek.

Semmi kétség - az oroszlán!...

Most már nagyon jól lehetett látni a négy kurta lábát, hatalmas nyakszirtjét, meg a szemét, két nagy szemet, mely csakugy villogott a sötétben...

Arczhoz! tűz!...

Piff! paff!...

Megtörtént. S azzal egy ugrás hátra, s kirántani a vadászkést.

Tartarin lövésére borzasztó ordítás volt a felelet.

- Megkapta a magáét! ujjongott a jó Tartarin s derekasan megvetve erős lábait, fogadni készült a vadat; de az csakugyan megkapta a magáét, s orditozva nyargalt el...

Ő azonban nem mozdult... Várta a nöstényt... könyveiben mindig így olvasta!

Szerencsétlenségére a nöstény csak nem jött el. Két-három órai várakozás után a tarasconi bele is fáradt.

A föld nyirkos volt, az éj hűvösödött, a tengeri szél csipős kezdett lenni.

- Hátha aludnám egyet hajnalig? gondolá magában, s hogy elejét vegye a csúznak, a sátorhoz folyamodott...

Hanem hát az volt a bökkenő, hogy ez az új szerkezetű sátor olyan elmés, de olyan elmés szerkezetű volt, hogy sehogy sem tudta szétnyitni.

Hiába vesződött vele, izzadt bele egy óra hosszat. Az a veszekedett sátor csak nem akart kinyitni... Vannak esernyők, melyek zuhogó záporban szeretik így megtréfálni az embert...

Tartarin, megunva a dicsőséget, földhöz vágta a szerszámot s igazi provencei módra káromkodva, ráfeküdt...

»Tatara ta!... Tarata ta!...«

- Mi ez?... riadt föl Tarasconi Tartarin az álmából.

Az afrikai chasseurök kürtjei voltak ezek, melyek a Musztafa-kaszárnyában a virradót fújták.

Az arszlán-ölő ámuldozva dörzsölgette a szemét... Ni, ő azt hitte, hogy a sivatag közös-közepén van!... Tudják-e hol volt?... egy ág kártifiola meg egy ág sárgarépa közt.

Az ő Saharájában zöldség terem... Töszomszédságában, a felső Musztafa kies lejtőjén hófehér algéri nyaralók csillogtak a hajnal harmatában. Az ember azt hihette volna, hogy Marseille környékén jár, majorságok közt...

Az alvó táj nyárspolgárias, zöldséges színezete szörnyen meglepte a szegény embert s roppantúl bosszantotta is.

- Bolond nép! gondolá magában. - Árticsókát ültet az oroszlánok szomszédságába... mert végre is, nem álmodtam... Az oroszlánok idáig járnak... Itt rá a bizonyság...

A bizonysgot vérfoltok képezték, a miket az eliramlott vad ott hagyott.

A bátor Tartarin ezt a véres nyomot követve, szemét folyvást nyitva tartva, a revolvert markába szorítva, haladt árticsókáról árticsókára, el egészen egy kis zab-tábláig...

Legázolt fű, vértócsa, s a vértócsa közepén, tátongó sebbel a fején, oldalt fekve, hevert egy...

Találják ki: micsoda!...

- Hát egy oroszlán!...

- Dehogy! egy számár, egyike azoknak a törpe csacsiknak, a mik Algériában olyan közönségesek s a mik ott »bourriquot« néven ismeretesek.

HATODIK FEJEZET.

A nöstény megérkezik. - Szörnyű viadal. - A két nyúlhoz.

Tartarin első indulata, a mint szerencsétlen áldozatát megpillantotta, a bosszuság volt. Valóban oly nagy is a különbség egy oroszlán meg egy csacsi közt!... Második indulata a szánalom vala.

Szegény csacsi olyan takaros kis állat, olyan jámbor volt. Az oldala még most is meleg volt s úgy dagadozott, mint a hullám. Tartarin letérdelt melléje s algéri övének a csücskével iparkodott elállítani a szerencsétlen állat vérzését; s a mint az a nagy ember ezt a kis csacsit ápolgatta, igazán olyan megható látvány volt, a melyet csak képzelni lehet.

A selyem-öv érintésére a kis csacsi, melyben még volt vagy egy garas ára élet, fölnyitotta nagy szürke szemeit, kétszer-háromszor meglóbázta nagy füleit, mintha azt mondaná: »Köszönöm!... köszönöm!...« Azután főtől farkig még egyet rándult, s többé meg sem mozdult.

»Noiraud! Noiraud!«... kiáltott egyszerre egy aggódástól fuldokló hang.

S abban a pillanatban a szomszédos sűrűben megmozdultak az ágak...

Tartarinnek alig volt annyi ideje, hogy talpra szökjön és állásba vesse magát...

A nöstény volt!

Bőszül és ordítva közeledett az - egy vén elsassi asszony képében, ki nagy vörös esernyővel fölfegyverkezve követelte csacsiját a Musztafa valamennyi visszhangjától.

Bizony, bizony, jobb lett volna Tartarinnek bőszült nöstény-oroszlánnal kikötni, mint ezzel a dühös vénasszonynyal... Hiába iparkodott vele a boldogtalan megértetni, hogy miként történt a dolog; hogy oroszlánnak nézte volt a csacsit...

A vén asszony azt hitte, hogy csúfolódik, s veszett szitkozódással esett neki esernyőjével a hérosznak.

Tartarin, kissé zavarba esve, védelmezte magát a hogy tudta, karabélyával hárítva el az esernyő csapásait, izzadt, szuszogott, ugrált, kiabált váltig:

»De asszonyom... de asszonyom...«

Beszélhetett annak! Őkelme süket volt, bizonyította az ereje is!

Szerencsére most egy harmadik személy is érkezett a harcz színterére. Az asszonynak az ura, maga is elsassi és korcsmáros, s a mi több, ügyes számító.

Mikor látta, hogy kivel van dolga, s hogy a gyilkos szívesen meg akarja fizetni az áldozat árát, lefegyverezte a feleségét, s szépen megértették egymást.

Tartarin kétszáz frankot adott; a csacsi testvérek közt megért tizet. Ez a rendes ára a »bourriquot«-nak az arabs vásáron. Azután eltemették szegény Noiraudt egy fügefa tövébe, s az elsassi, kinek a tarasconi aranyoktól jókedve kerekedett, meghívta a hőst egy kis áldomásra az ő korcsmájába, mely egy pár lépéssel odább az országút szélén volt.

Ide szoktak betérni az algéri vadászok minden vasárnap, mert a rétségen sok volt a vad s a város környékén két mértföldnyire nem volt jobb helye a nyulaknak.

- Hát az oroszlánok? kérdé Tartarin.

Az elsassi bámulva nézett rá:

- Oroszlánok?

- No igen, az oroszlánok?... lát-e néha vagy egyet? kérdé tovább a szegény ember némi habozással.

A korcsmáros elkaczagta magát:

- No bizony!.. Oroszlánok... Minek az?..

- Hát nincs Algériában?..

- Én bizony sohse láttam... Pedig már jó husz esztendeje lakom ezen a vidéken. De úgy tetszik, hallottam valamit... Mintha az ujságban olvastam volna... De az messze van még ide... arra ni, délnek...

Elértek a korcsmához. Afféle külvárosi csárda volt ez, a melyet Páris környékén is lehet látni: az ajtó fölött száraz galy, a falra festett dákók, s ez az ártatlan felírás:

A KÉT NYÚLHOZ!

A két nyúlhoz!... Oh Bravida, minő visszaemlékezés!

HETEDIK FEJEZET.

Egy omnibusz, egy mórnhölgy, meg egy jázminolvasó története.

Ez az első kaland sok embernek szegte volna kedvét; de az olyan kipróbált emberek, mint Tartarin, nem csüggednek el egykönnyen.

- Az oroszlánok délen vannak, gondolá magában a hős, - nohát elmegyek délre.

S mihelyt az utolsó falatot lenyelte, fölállott, megköszönte a gazdának a jóltartást, megölelte harag nélkül a vén asszonyt, még egy utolsó könnyet ejtett a szerencsétlen Noiraudért s azzal az erős elhatározással sietett vissza Algérbe, hogy rögtön pakol s még aznap indul délnek.

Szerencsétlenségére az országút tegnap óta mintha megnyúlt volna: olyan forrón sütött a nap s mekkora volt a por! A sátor meg szörnyen nehéz volt!...

Tartarin nem érzett magában annyi bátorságot, hogy gyalog menjen be a városba, s az első omnibusznak, a mely utólérte, intett s beleült...

Oh szegény Tarasconi Tartarin, mennyivel jobb lett volna neki, hirneve, dicsősége érdekében, ha be nem lép abba a végzetes hombárba, s gyalogszerrel folytatja vala útját, inkább téve ki magát annak, hogy ájultan rogy össze a nagy forróság, a sátor meg nehéz kétszövényű puskáinak a súlya alatt...

Tartarin beülve, a kocsi épen tele lett. A háttérben, breviáriumába merülve, nagy fekete szakállas algéri plébános ült. Szemközt egy fiatal mór kereskedő, ki vastag cigarettákat szívott. Mellette egy maltai matróz, meg négy-öt fehér mezbe burkolt mór nő, kiknek csak a szemök látszott ki.

Ezek a hölgyek az Abd-el-Káder temetőben voltak ájtatoskodni; de a gyászos látogatás korántsem látszott őket elszomorítani. Hallani lehetett, hogy mint nevetgélnek, trécelnek a lebernyegek alatt s ropogtatják az édes süteményt.

Tartarin úgy vette észre, hogy őt erősen nézik. Kivált az egyik, az, a melyik szemközt ült vele, szögezte rá tekintetét s nem fordította el róla az egész uton.

Jóllehet a hölgy el volt fátyolozva, nagy szemének elevensége, melyet a koromfesték még nagyobbá tett, gyöngéded finom csuklója, mely arany karpereczeivel együtt olykor ki-kilátszott a fátyol alól - mindene, hangjának csengése, fejének kecses, csaknem gyermekded mozdulata, arra vallott, hogy a fátyol fiatalságot, szépséget, imádasraméltót rejt...

A boldogtalan Tartarin azt sem tudta, hova bujjék. Ezeknek a keleti szemeknek a czirógatása megzavarta, felizgatta, szinte megölte. Melege volt, fázott...

Hogy aztán egészen odáig legyen, beleavatkozott a dologba a hölgy papucs is: nagy vadász-csizmáján érezte futkosni azt a parányi papucsot, futkosni, szökdécselni, mint egy piczi piros egerecskét...

Mit csináljon? Feleljen arra a tekintetre, arra a nyomkodásra? Igen ám, de hát a következmények?... Szerelmi viszony a Keleten, az nem tréfadolog!...

S regényes, délszaki képzelődésével a derék tarasconi máris az eunuchok kezei közt látta magát, lefejezve, sőt - mi több - talán zsákba is varrva s a tengerbe dobva, feje mellette uszván...

Ez egy kicsit lehütötte. Ezalatt azonban a kis papucs tovább folytatta a mókát, s azok a nagy szemek úgy néztek rá, mint két fekete bársony rózsa, mintha csak azt mondanák:

»Szakaszsz le!...«

Az omnibusz megállott. A színház-téren voltak, a Bab-Azun utca bejárása előtt. A mór hölgyek, bő bugyogóikba csavarodva s ingerlő kecsességgel szorítva össze fátyolukat, egymásután szállottak ki a kocsiból.

A Tartarin szomszédnője állott fel utolsónak, s mikor fölállott, arcza olyan közel ért a hős ábrázatjához, hogy megérezte lehelletét, e valóságos illatárját a fiatalságnak és üdeségnek, jázmin-, pézsma- és sütemény-szaggal föleresztve.

A tarasconi ennek nem birt ellentállani. Szerelemtől mámorosan s mindenre készen vetette magát a mór hölgy után...

Bivalybőr talpának neszére amaz hátrafordult, rátette újját a fátyolára, mintha azt mondaná: »Csitt!« s a másik kezével egy illatos kis olvasót dobott oda neki, mely jázmin-virágból volt készítve...

Tarasconi Tartarin lehajolt utána, hogy fölvegye; de mivel hősünk kissé nehézkes volt s fegyverzete is jól lenyomta, a művelet meglehetősen sokáig tartott...

Mikor, a jázmin-olvasóval szívéen, ismét fölállott - a mór hölgy már eltűnt.

NYOLCZADIK FEJEZET. Átlás arszlánjai, aludjatok!

Átlás arszlánjai, aludjatok! Aludjatok csöndesen nyugvó helyeiteken, az áloék és vad kaktuszok között...

Pár napig még Tarasconi Tartarin nem konczol föl benneteket. Ebben a pillanatban egész hadi felszerelése - fegyveres ládák, patika, sátor, élestár - békésen becsomagolva pihen az Európa fogadóban, a 36-ik számú szoba egyik szögletében.

Aludjatok bátran, hatalmas rőt arszlánok!..

A tarasconi hős az ő mór hölgyét keresi. Az omnibuszbeli kaland óta a boldogtalan folyvást ott érzi lábán, azon a nagy tányértalpas lábán a piczi piros egerecske szökdösését; és a tengeri szellő, ha ajkát érinti - bármit tegyen is - mindig a sütemény és ánis szerelem-gerjesztő illatával legyinti meg.

Birnia kell azt a mór nőt! És birni fogja!

Csak hogy nem könnyű dolog az! Megtalálni egy százezer lakossal bíró városban valakit, a kit csak a lehelletről, a papucsáról meg a szeme színéről ismer az ember! Ilyen vállalkozásra csak egy fülig szerelmes tarasconi képes magát adni.

A legbajosabb a dologban az, hogy a mór nők, nagy fehér lebernyegekben, mind egyformák; aztán meg nem is igen járnak ki, s ha az ember látni akar egyet-kettőt, föl kell mennie a felső-városba, az arabs városba, a »törökök« városába.

Ez a felső-város valóságos kutyaszorító. Apró, sötét, szűk sikátorok, melyek két sor titokzatos ház közt haladnak meredeken fölfelé. Alacsony ajtók, kicsiny, néma, szomorú, rácsos ablakok. Jobbra és balra egy rakás sötét bolt, a mikben vad külsejű, kalóz-fejű - fehér szem és csillogó fog - törökök pipálnak hosszuszárú csibukokból s beszélnek egymással halkán, mintha gonosz szándékot forralnának.

Ha azt mondanám, hogy Tartarin minden izgatottság nélkül haladt végig ezen a rettenetes városon, akkor hazudnám. Sőt ellenkezőleg, nagyon is izgatott volt, s ezekben a sötét sikátorokban, a miket nagy hasa csaknem egészen kitöltött, a derék ember csak a legnagyobb óvossággal haladt előre, szemét folyvást nyitva s ujját a revolver ravaszán tartva - épen úgy, mint Tarasconban, mikor a körbe ment.

Minden pillanatban el volt készülve, hogy egész sereg eunuch meg janicsár szakad a nyakába, de a vágy, hogy hölgyét újra lássa, óriáshoz méltó bátorságot és erőt kölcsönzött neki.

Egy álló hétig nem hagyta el Tartarin a felső-várost. Majd a mór fürdők előtt álldogált gólyamódra, várva azt az órát, mikor a hölgyek dideregve, fürdő-szagosan jönnek ki csapatostól, majd a mecsetek ajtaja előtt kuporgott, izzadva és szuszogva huzogatván le nagy csizmáit, hogy a szentélybe beléphessen...

Néha, éj leszálltával, mikor elszomorodva tért vissza, hogy sem a fürdő, sem a mecset körül nem talált semmit, a mór házak előtt elhaladva, egyhangu énekeket, tompa gitárhangokat, bászok dobörgést és szivcsiklándozó női kacaját hallott...

- Talán itt van! gondolá magában.

Ilyenkor aztán, ha az utcában egy lélek sem volt, odament az egyik házhoz, felemelte az alacsony kapu nehéz kalapácsát, és félénken bekoczogtatott...

A dal és kacaj rögtön elnémult. A fal mögül most már csak halk suttogást lehetett hallani, mint az alvó madárházban...

- Résen álljunk! gondolá magában a hős. - Most lesz valami!

Volt is, még pedig jobbadán egy-egy fazék hideg víz, a mi a nyaka közé ömlött, vagy pedig narancs-haj meg berber füge...

Komolyabb dolog soha...

Átlás arszlánjai, aludjatok csak!...

KILENCZEDIK FEJEZET.

A montenegrinus herczeg.

Jó egy pár hete volt már, hogy a boldogtalan Tartarin az ő mór hölgyét kereste, és nagyon valószínű, hogy még most is keresné, ha a szerelmesek gondviselése - egy montenegrinus főúr képében - segítségére nem siet vala.

Ime, milyen körülmények közt.

Télen az algéri nagy színház ép úgy megtartja szombatonként a maga álarczos bálját, mint a párisi nagy opera. Olyan izetlen és egyhangú ez, mint a vidéki álarczos bál mindig. A teremben kevés vendég: egy pár elzüllöttje a Bulliernek meg a Casinonak, egyenruha után futkosó szüzek, hervadt arlekinák, meg öt-hat fiatal mahonnei mosóné, a kik most indulnak neki a vig életnek, de erényes korukból még megőriztek egy kis hagyma- és rántás-szagot...

Az igazi látnivaló nem itt van. Hanem az előcsarnokban, mely ilyenkor játékkeremmé van átalakítva... Lázás, tarka-barka tömeg tolong itt a hosszú zöld asztalok körül: szabadságon levő zuávok, kik a menázi-pénzt »rakják«, felső-városi mór szatócsok, szerescsenek, maltaiak, belvidéki telepítvényesek, kik negyven mértföldnyiről jöttek be, hogy rátegyék egy ászra egy ekének vagy egy pár tinónak az árát...

Reszket, sápadozik, fogát szorítja össze valamennyi, a játékosoknak azzal a sajátságos, réveteg, sanda tekintetével, melyet a kártya lesése elkancsalitott.

Odább, algéri zsidók csoportjai játszanak családi körben. A férfiak keleti öltözetet viselnek, melyhez szörnyűségesen van párosítva a kék salavári meg a bársony csalma. A duzzadt, sápadt képű asszonyok mereven ülnek meg szűk aranyhimes dókáikban...

Az asztalok körül csoportosulva, az egész sereg kiabál, tanácskozik, számlálgat az ujján, és keveset játszik. Csak néha-néha, hosszas tanakodás után válik ki egy próféta-szakállú vén patriarcha s koczkáztatja meg a családi tallért.... Ekkor aztán, a mig a játszma tart, szikrázva irányul az asztalra valamennyi héber szem, rettenetes, fekete mágnes-szemek, a melyek szinte tánczoltatják a zöld posztón az arany-pénzeket s végre is csöndesen magokhoz szivják, mintha fonálon húznák...

Veszekedés, dulakodás, mindenféle országból való káromkodás, mindenféle nyelven való ordítózás, kés-rántás, rendőri beavatkozás, pénzeltűnés!...

E szaturnaliák közepébe tévedt egyszer bele a nagy Tartarin, feledést és szívbeli nyugalmat keresve itt.

A hős egyedül járkált a tömegben, most is csak a mór hölgyre gondolva, midőn egyszerre, az egyik asztal mellől az általános zivajt, az arany csengését, ingerült hangok kiabálták túl:

- Azt mondom az urnak, hogy husz frankom hiányzik!..

- Uram!..

- Nos, uram?..

- Tudja meg előbb az ur, hogy kivel beszél!

- Kíváncsi vagyok rá!

- Én Gregori montenegrói herceg vagyok!

E név hallatára Tartarin lázas izgatottságban vágott keresztül a tömegen s állt az első sorba, örömmel és büszkeséggel eltelten, hogy föltalálta herceget, azt az annyira udvarias montenegrinus herceget, a kivel a hajón ismerkedett meg...

Szerencsétlenségre, ez a fenséges czim, mely a jó tarasconit úgy elkábitotta, a legcsekélyebb hatással sem volt arra a katonatisztre, a kivel a hercegnek szóváltása volt.

- Ezzel ugyan sokat tudok... viszonzá a tiszt kaczagva, s a karzat felé fordulva hozzátevén:

- Gregori... Montenegro... ki ismeri?... Senki!

Tartarin fölháborodottan lépett előre.

- Bocsánat... én ismerem a herceget! mondá igen erős hangon és hamisítatlan tarasconi kiejtéssel.

A katonatiszt egy pillanatig jól a szeme közé nézett, s azután vállat vont:

- Nohát jól van!... Osztózzanak meg azon a húsz frankomon, a mi eltűnt, s aztán ne is beszéljünk a dologról többet.

Azzal hátat fordított s eltűnt a tömegben.

A mérges Tartarin utána akart rohanni, de a herceg nem eresztette.

- Hagyja csak... majd elvégzem én vele a dolgomat.

S karonfogva Tartarint, nagysietve kivonszolta az utcára.

Mihelyt künn voltak, a montenegrinus herceg megemelte kalapját, kezét nyújtott hősiüknek, kinek nevére homályosan emlékezett, s meghatott hangon kezdé:

- Uram, Barbarin uram...

- Tartarin!... veté közbe emez félénken.

- Tartarin vagy Barbarin, mindegy!... Mi kettőnk közt most már a jelszó: mindhalál!

S a nemes montenegrinus hatalmas erővel rázta meg Tartarin kezét... Képzhetik, milyen büszke volt a tarasconi.

- Herczegem!... Herczegem!... ismétlé elragadtatva.

Negyedórával utóbb a két uriember a Platán vendéglőben ült, ebben a kellemes éjjeli mulató helyiségben, melynek terrásza a tengerre rugnak ki, és itt, pompás orosz saláta és felséges creciai bor mellett, ujtották meg a barátságot.

Nem is képzhetnek önök ennél a montenegrinus hercegnél megnyerőbb valamit. Vékony finom termet, kondor, felsütött haj, simára borotvált áll, mindenféle rendjeltől csillogó mell. Szeme okos, modora behizelgő, hangsulyozása kissé olaszos, mi holmi bajuszos Mazarinre emlékeztetett. A diák nyelvben nagyon jártas volt s minduntalan idézte Tacitust, Horatiust meg Julius Caesart.

Ősi fejedelmi családból származván, testvérei, úgylátszik, már tíz éves korában számüzték szabadelvű nézetei miatt, s azóta a világot járja tanulni vágyásból és kedvtelésből, mint afféle filozóf fenség...

Mily véletlen összetalálkozás! A herczeg három évet töltött Tarasconban, s minthogy Tartarin csodálkozott, hogy sohasem találkozott vele a körben vagy a sétatéren, ő fensége kitérően felelt:

- Keveset jártam ki...

És Tartarin, illendőség okáért, nem mert tovább kérdezősködni. A nagyurak életének mindig szokott valami titokzatos oldala lenni!...

Egészen véve ez a Gregori úr nagyon derék egy herczeg volt. Crescia rózsás nedvét szürcsölgetve, türelmesen hallgatta Tartarint, ki neki az ő mór hölgyéről beszélt, sőt erősen állította, hogy ama hölgyeket jól ismervén - nem sokára meg is fogja azt az egyet találni.

Derekasán és sokáig poharaztak. Ittak az »algéri hölgyek egészségére!« a »szabad Montegnegróra!«...

Künn a terrász alatt morajlott a tenger, s a hullámok a sötétben úgy csapkodták a partot, mintha vizes lepedőket rázna valaki.

A lég meleg volt, az ég csillagos.

A platánok ágai közt egy csalogány dalolt.

A számlát Tartarin fizette ki.

TIZEDIK FEJEZET.

Mondd meg atyád nevét, s megmondom e virágét.

Igazán montenegrinus herczeg kell ahhoz, hogy a nyulat olyan hamar kiugraszsa a bokorból.

A Platán-vendéglőben töltött est után másnap reggel Gregori herczeg már hajnalban a Tartarin szobájában volt.

- Gyorsan, gyorsan, öltözködjék... Már megtaláltam a mór hölgyét.... Baiának hívják... Husz éves, szép, mint az angyal, s már özvegy...

- Özvegy!... mily szerencse! kiáltott föl örömtelten a derék Tartarin, ki nem igen bizott a keleti férjekben.

- Az, de a bátyja szörnyen vigyáz rá.

- Tyhű! vesszettadtát....

- Vad maurus az... pipát árul az »orleansi bazár«-ban...

Csöndesség.

- No! kezdé ismét a herczeg, - ilyen csekélységtől csak nem fog megijedni! Különben talán majd csak elbánunk ezzel a szörnyeteggel, ha megveszünk tőle egy pár pipát... Gyorsan csak, öltözzék... heh, szerencsés kópé!

Sápadtan, izgatottan, szerelemmel teli kebelrel ugrott ki Tartarin az ágyból s hamarosan magára gombolva bő flanell-bugyogóját, kérdé:

- Mít kell tennem?

- Egyszerűen csak ír annak a hölgynek s találkozót kér tőle.

- Hát tud francziául?... szólt megnyult arczczal Tartarin, ki hamisítatlan tiszta Keletről álmodozott.

- Egy árva szót se tud, viszonzá zavartalanul a herczeg, - de ön diktálni fogja nekem a levelet s én rögtön lefordítom.

- Oh, herczegem, mekkora jószág!

S azzal a hős nagy léptekkel kezdett járkálni a szobában, szótlánul, magába merülten.

Gondolhatják, hogy egy algéri mór hölgynek nem úgy ír az ember, mint valami beaucairei grisettenek. Szerencsére, hősünknek keze ügyében volt számtalan olvasmánya, mi lehetővé tette, hogy a Gustave Aymard indusainak »apas« ékesszólását elvegyítve Lamartine *Keleti utazásának* a stílusával s az Énekek Énekének némi reminisczenciájával, összehozzon egy levelet, mely a lehető legkeletesebb volt.

Azon kezdődött, hogy:

»Miként a strucz a sivatag fövényében«...

És így végződött:

»Mondd meg atyád nevét, s megmondom e virágét...«

Ehhez a levélhez a regényes hajlamu Tartarin egy jelképes virágbokrétát is szeretett volna, keleti divat szerint, mellékelni. De Gregori herczeg úgy vélekedett, hogy sokkal jobb azon a pénzen egy pár pipát vásárolni a hölgy bátyjától, a mi okvetlenül le fogja csillapítani ennek az uriembernek a bösz haragját, s bizonyára tetszeni fog a hölgynek is, ki erős dohányos.

- Siessünk hát pipát venni! kiáltá Tartarin hévvel.

- Dehogy!... Dehogy!... Engedje csak, hogy magam menjek oda. Én olcsóbban megkapom...

- Hogyan! és volna olyan... Oh! herczegem... herczegem...

S a derék férfit, alig birva szólni, odaadá tárczáját a lekötő szivességu montenegrinusnak, lelkére kötven, hogy semmit se mulasztson el a hölgy tetszésének megnyerésére nézve.

Azonban a dolog - bár jól volt megindítva - korántsem haladt előre olyan gyorsan, mint remélni lehetett volna. A mór hölgy, kit úgy látszik, a Tartarin stílusa nagyon meghatott s ki egyébiránt már előre is háromnegyed részben meg volt hódítva - örömet fogadta volna el Tartarint; de a bátyja aggodalmakat táplált, s ezeknek az elaltatása czéljából tuczatjával, csomagjával, garmadájával kellett vásárolni a pipát...

- Mi a manót csinálhat Baia azzal a sok pipával? kérdé olykor magától a szegény Tartarin, - hanem azért fizetett, mint a köles.

Végre, miután egész pipa-hegyeket vásároltak össze és özönével árasztották a keleti költészetet: megkapták a találkozót.

Szükségtelen mondanom, hogy Tartarin milyen szívdobogással készült erre, mily gonddal nyirbálta, kente-fente sipka-vadászi torzonborz szakállát, arról sem feledkezve meg - mert mindenről gondoskodni kell - hogy a zsebébe csusztasson egy bunkós koponya-zuzót, meg két-három revolvert.

A herczeg, előzékeny lévén, mint mindig, szintén elment erre az első találkozásra - tolmácsnak.

A hölgy a felső-városban lakott. Ajtaja előtt egy tizenhárom-tizennégy éves mór gyerek cigarettázott. Ez volt a híres Ali, a kérdéses - bátya. A mint a két vendéget megérkezni látta, kettőt ütött az ajtó kalapácsával, s szó nélkül távozott.

Az ajtó megnyílt. Most egy szerencsenő jelent meg, ki egy szót sem szólva, keresztül vezette az urakat egy szűk udvaron egy hűs szobába, melyben a hölgy várakozott - alacsony divánon elterülve.

Első tekintetre Tartarin kisebbnek és kövérebbnek látta az omnibuszbeli mór hölgnél... Vajjon csakugyan az volt-e?...

De ez a gyanu csak egy pillanatig villant át a Tartarin agyán.

A hölgy olyan szép volt így, meztelen lábaival, gyűrűvel telerakott tömzsi ujjáival, rózsás, finom arczával, aranyhimes derékfűzője s virágos ruhájának redői alól kitetsző gömbölyded, ingerlő idomaival...

Egy narghilének a borostyánkő-szopókája füstölgött ajkainál s szőke füstfelhővel fogta körül az egész alakot.

Tartarin, a mint belépett, egyik kezét rátette a szivére, s szerelmesen forgatott nagy karika-szemekkel bókkolt a lehető legkeletiesebb módon...

Baia szótlánul nézett rá egy pillanatig; azután, elejtve borostyánkő-szopókáját, hátravetette magát, kezeibe rejté arcát, s most már semmit sem lehetett belőle látni, csak fehér nyakát, melyet örült kacagás rázkodtatott meg, gyöngyszemmel teli selyem-erszényhez hasonlóan.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Szidi Tártri ben Tartri.

A ki estenden ellátogat a felsőváros algéri kávéházainak egyikébe, még mai nap is hallhatja, hogy mint beszélnek a mórok egymásközt szemhunyorítással és nevetgéléssel, bizonyos Szidi Tártri ben Tartri, szeretetreméltó és gazdag európai emberről, ki pár évvel ezelőtt egy Baia nevű benszülött leánynyal a felső-városban lakott.

A szóban forgó Szidi Tártri, ki után olyan vidám emlékek fűződnek a kaszbához, nem más - mint mindenki kitalálhatta - mint a mi Tartarinünk...

Hja bizony! Vannak a szentek és hőroszok életében is az elvakulásnak, megzavarodásnak és gyarlóságnak ilyen órái. A nemes Tartarin is ép oly kevésbé volt ettől mentes, mint mások, s így lőn, hogy két álló hónapig - megfedekezve oroszánokról és dicsőségről - a keleti szerelem mámorában uszott, és elsenderült, miként Capuában Hannibal, a Fehér Alger gyönyörűségeiben.

A derék ur az arabs város közösközepén egy csinos mór izlésű házacskaát bérelt, melynek belső udvara, banánfája, hűs folyosója, szökőkútja volt. Itt élt, távol minden zajtól, mór hölgye társaságában, tetőtől talpig maga is mór lévén, egész nap nargiléjéből füstölvén s édes süteményt fogyasztván.

Szemközt vele, egy divánon elterülve, Baia, kezében gitárral, egyhangu dallamokat gajdolt, vagy pedig, hogy urát és parancsolóját szórakoztassa, mór tánczot járt, kezében egy kis tükröt tartva, melyben fehér fogait nézegette s hozzá arcát fintorgatta.

Minthogy a hölgy egy szót sem tudott francziául, Tartarin meg annyit se arabusúl, a társalgás néha megakadt, s a beszédes tarasconinak ugyancsak volt ideje levezekelni szószaporaságát, melylyel a Bézuquet patikájában meg a Costecalde boltjában annyit vétkezett.

De ez a vezeklés sem volt bizonyos báj híján, s Tartarin kéjes *spleen* érzetével vesztegelt ott naphosszat egy árva szó nélkül, hallgatva a nargilé szortyogását, a gitár pengését s a szökőkút locsogását az udvar mozaikján.

A nárgilé, a fürdő, a szerelem - ez töltötte be egész életét. Keveset jártak ki. Olykor Szidi Tártri, háta mögé ültetve hölgyét egy derék öszvérré, elment gránát-almát enni egy kis kertbe, melyet a környéken vett.

De az európai városba soha, egyszer sem ment le. Algérnak ez a része, ittas zuávjaival, tisztekekkel teli alkazárjaival, s a sétatereken való örökös kardcsörtetésével, kiállhatatlan és izetlen volt előtte, mint valami európai helyőrség.

Egészen véve, a tarasconi nagyon boldog volt. Kivált Tartarin-Sancho, kinek a török sütemények igen izlettek, a lehető legjobban meg volt elégedve ezzel az új életmóddal.

Tartarin-Quijoténak volt ugyan egyszer-másszor egy kis lelki furdalása, ha Tarasconra és a megígért oroszán-bőrökre gondolt.... De ez nem tartott sokáig, s ilyenkor, hogy szomorú gondolatait elűzze, elég volt Baiának egy tekintete, vagy egy kanálnyi azokból az ördögi édességekből, melyek illatosak és ingerlők voltak, mint Circe bájitalai.

Estenden eljött hozzá Gregori herceg, a szabad Montenegróról beszélni... Ez a szeretetreméltó főúr, a maga fáradhatatlan készségével, a tolmács szerepét töltötte be a házban, néha még a háznagyét is - s mindezt ingyen, csupa kedvtelésből.

Rajta kívül Tartarin csak »törököket« fogadott el. Ezek a vadképű rablók, kik ezelőtt olyan rémeseknek tunktek föl előtte sötét bódék mélyében, most, hogy megismerkedett velök, ártatlan jámbor szatócsoknak, takácsoknak, pipaszár-esztergályozóknak sültek ki - csupa jónevelésű, szerény, kicsit ravaszdi, s a szerencsejátékban igen ügyes ember...

Ezek a derék urak hetenkint három-négyszer eljöttek Szidi Tártrihoz, elnyerni a pénzét, megenni a süteményét, s tíz órára, a prófétát áldva, becsülettudóan távoztak.

Elmenetelök után Szidi Tártri és hűséges hölgye a terrászon mulatták el az estét. Nagy fehér terrász volt ez a ház tetején, honnan az egész várost be lehetett látni. Köröskörül ezernyi más terrász fehérlett a holdfényben s szállott alá lépcsőzetesen a tengerszélíg. A szellő gitárhangoat hozott elő...

Egyszerre, csillag sziporkázás gyanánt, csengő dallam szállt föl az égnek, s a szomszédos mecset minaretjén egy szép müezzin jelent meg, fehér alakja élesen válván ki az éj sötétkek homályából, s gyönyörű hangon, mely az egész vidéket bejárta, zengé Allah dicséretét...

Baia rögtön elejté gitárját s szemét a müezzin felé fordítva, gyönyörrel látszott eltetni az ima hallatára. A meddig az ének tartott, reszketve, magán kívül maradt ott, mint egy keleti szent Teréz...

Tartarin meghatottan nézte imádkozását s azt gondolta magában, hogy bizony erős és szép hit az, mely ilyen vallásos rajongást képes előidézni...

Tarascon, takard el a te orczádat! Hős fiad renegátnak készül.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Tarasconból írják...

Egy szép kék eges, langy szellős délutánon Szidi Tártri öszvére hátán egyedül tért hazafelé kis kertjéből... Lábait szétvetve a nagy gyékény-párnákon, melyek szagos citromtól és görög-dinnyéktől duzzadoztak, elringatva nagy sarkantyúi pengésétől, s egész testével követve az állat himbálózását, így haladt tova a derék ur a gyönyörű tájékon, két kezét gyomra fölétt össze-fonva, háromnegyedrészen elszunnyadva a jóléttől meg a melegtől.

Egyszerre csak, a mint a városba beért, dörgedelmes szózat rezzenté föl.

- Ni, ezer ördög! hisz ez Tartarin úr!

A Tartarin névre, a vidám délvidéki kiejtés hallatára a tarasconi fölemelé fejét s maga előtt két lépésnyire látta Barbassou uramnak, a »Zuáv« derék kapitányának a napbarnította arcát, ki egy kis kávéház ajtaja előtt abszintezett és pipázgatott.

- Hahó! Adjon isten, Barbassou! szólt Tartarin öszvérét megállítva.

Barbassou, felelet helyett, egy darabig nagyra nyílt szemekkel nézett rá; azután elkezdett kacagni, de úgy, hogy Szidi Tártri szinte hátraesett tőle a citromjaira.

- Miféle turbánt visel szegény jó Tartarin uram?... Hát csakugyan igaz, a mit mondanak, hogy »török« lett?... Hát a kis Baia énekl-e még most is a *Marco la Belle*-t?

- Marco la Belle! kiáltott föl Tartarin méltatlankodva. - Tudja meg kapitány ur, hogy az, a kiről beszél, tisztos mór leányzó s egy szót sem tud francziául.

- Baia! egy szót se francziául?... Hol jár az esze?...

S a derék kapitány még harsányabban kaczagott.

De mikor látta, hogy szegény Szidi Tártrinak mint megnyúlik az orra, jobbat gondolt.

- No de, talán nem is az, a kit gondolok. Mondjuk hát, hogy összetévesztettem... Hanem azért, lássa, kedves Tartarin ur, mégis okosan tenné, ha kevesebbet biznék az algéri mór nőkben, meg a montenegrinus hercegekben!...

Tartarin fölegyenesedett a kengyelben s kibiggyesztette az alsó ajkát.

- Kapitány, a herczeg barátom!

- Jó, jó, ne vesszünk össze... Nem parancsol egy kis abszintet?... Azt sem... Nohát akkor jó egészséget... Igaz, földi, van egy kis jó franczia dohányom, ha kell egy pár pipával... Ugyan vegye el! nagyon jót fog tenni... Ezek a veszett keleti dohányok habarják úgy össze az ember agyvelejét!

Erre aztán a kapitány visszaült az abszintjéhez, Tartarin pedig, gondolkozóba esve, poroszkált tovább kis háza felé...

Jóllehet nagy lelke irtózott attól, hogy bármit is elhiggyen, a Barbassou vádaskodása mégis elszomorította; aztán meg a honi tájszólás, a törölmetszett káromkodás némi lelki furdalást keltett benne.

Otthon senkit sem talált. Baia a fürdőben volt...

A szerencsen szolgálot undoknak, a házat szomorúnak találta...

Kimondhatatlan búskomorsággal tépelődve ült le a szökőkút mellé s töltötte meg pipáját a Barbassou dohányával.

Ez a dohány a *Semaphore* egy számának a darabjába volt göngyölve. A mint a lapot kibontotta, szülővárosának a neve ötlött szemébe.

- *Tarasconból írják lapunknak:*

»A város magán kívül van. Tartarin, az oroszlán-ölő, ki azért utazott el, hogy Afrikában a nagy királyi állatokra vadászszék, hónapok óta nem adott már magáról hirt... Mi lett hős honfitársunkból?... Az ember alig mer rá gondolni, ha úgy ismerte, mint mi, azt a lángoló keblet, azt a vakmerőséget, azt a kalandszomjat...

Elnyelte-e, mint annyi mást, őt is a sivatag homokja? vagy gyilkos karmai közé került-e az Átlás ama fenevadjai egyikének, a melyeknek bőrét a városnak ígérte?... Rettentő bizonytalanság! Azonban, a beaucairei vásárra érkezett szerecsen kereskedők azt állítják, hogy a sivatagban találkoztak egy európaival, kinek a személyleírása megegyezik az övével, s ki akkor Tombuktuba igyekezett.... Isten tartsa meg nekünk Tartarinünket!«

Mikor Tartarin ezt elolvasta, fölörditott, elsápadt, összeborzadt...

Megjelent előtte egész Tarascon: a Kör, a sipka-vadászok, a Costecalde zöld fotelje, s az egész fölött hatalmas sasként elterpeszkedve: a vitéz Bravida kapitány fekete bajusza lebegett.

És ekkor, így látva magát itt, gyáván gubbaszkodva a gyékény szőnyegen, mialatt otthon azt hiszik, hogy oroszlánokkal viaskodik: Tarasconi Tartarin megszégyelte magát és sirva fakadt.

Egyszerre csak felugrott a hős.

Arszlánra! arszlánra!

S elrohanva abba a poros zugba, hol a fegyveres láda, a sátor, a patika, az éléstár szunnyadozott, kivonszolta az egészszet az udvar közepére.

Tartarin-Sancho meghalt; immár csak Tartarin-Quijote élt.

Egy pillanat alatt szemlét tartott fölszerelése fölött, magára szedte fegyverzetét, vértetét, fölrántotta nagy csizmáit, irt egy pár sort a herczegnek, gondjaira bizva Baiát, belecsusztatott a levélbe egy pár könnye-áztatta kék bankót - s a másik perczben már a félelmetlen tarasconi a delizsánczon robogott Blidah felé, ámuldozva hagyván ott a házban a szerecsen szolgálot a nárgilé, a turbán, a török *babus*, szóval a Szidi Tártri egész hagyatéka előtt, mely siralmasan hevert ott a folyosó boltivei alatt...

**HARMADIK SZAKASZ
AZ OROSZLÁNOK HAZÁJÁBAN**

ELSŐ FEJEZET. A számkivetett delizsáncz.

Ócska, régi időből való delizsáncz volt, egykori divat szerint durva kék, de már elfakult posztóval kipárnázva s fölczifrázva azokkal a rengeteg pamut-bojtokkal, melyek néhány órai utazás után kikezdi az ember hátát...

Tartarin a belső rész egyik sarkát foglalta el; olyan jól helyezkedett itt el, a mint csak lehetett, s mielőtt Afrika nagy fenevadjainak pénzmás kipárolgását szaglálná, a hősnek most azzal az ismeretes ócska delizsáncz-szaggal kellett beérnie, mely ezer különféle szagból, ember, ló, női hajpor, bőr, eledel, nyirkos szalma szagából van összevegyülve.

Volt itt a kocsi belső rekeszében mindenféle nép. Trappista barátok, zsidó kereskedők, katonánék, kik hadtestökhöz - a harmadik huszárezredhez - siettek, egy orleansvillei fotografus...

De bármilyen kellemes és változatos volt is a társaság, Tartarin nem volt csevegő kedvében s gondolatokba merülten ült ott, kezét a karöltőbe dugva, puska láb közé szorítva.

Hirtelen elutazása, a Baia fekete szemei, a szörnyű vadászat, a melyre indul, mindez összezavarta agyvelejét, nem is számítva, hogy ez az Afrikába került európai delizsáncz, a maga jó patriarchális színezetével, homályosan emlékeztette őt fiatalkora Tarasconjára, a város határán kívül való barangolásaira, a Rhône partján elköltött jóízű ebédekre - a visszaemlékezések egész rajára...

Lassan-lassan besötétedett. A kocsivezető meggyújtotta a lámpásokat... A rozsdás delizsáncz nyikorogva rázódott ócska rugóin; a lovak ügettek, a csörgettyük csörögtek... Helylyel-közzel fenn, a kocsi tetején iszonyatos vas-csörömpölés... Az ő hadi fölszerelése volt az.

Tarasconi Tartarin, háromnegyedrészen már szundikálva, nézegette pár perczig az utasokat, kiket a kocsi rázódása furcsán himbált ide-oda, úgy hogy kísértetes árnyak gyanánt tánczoltak előtte... azután elhomályosodott a szeme, agyára fátyol borult, s már csak igen homályosan hallotta a kerekek nyikorgását, a delizsáncz oldalbordáinak a nyöszörgését...

Egyszerre csak egy hang, valami vén boszorkának a rekedt, töredezett, repedt hangja, nevén szólítá a tarasconit:

»Tartarin uram! Tartarin uram!«...

- Ki szólít? Ki az?

- Én vagyok, Tartarin uram; nem ismer rám?... Én vagyok az az öreg delizsáncz, a ki ezelőtt husz esztendővel Tarasconból Nîmesbe járt...

Hányszor hordoztam önt meg a barátjait, mikor sipka-vadászni mentek Jonquièrre és Bellegarde felé... Nem ismertem meg mindjárt a török sipkája meg a termes mivolta miatt; de a mint elkezdett hortyogni, teringettét! rögtön ráismertem...

- Jó, jó! dörmögött a tarasconi, egy kicsit bosszankodva.

Majd szelidebbé válva, kérdé:

- De hát hogyan kerültél ide, jó öregem?

- Oh, édes jó Tartarin uram, nem a magam jószántából kerültem én ide, elhiheti... A mint a beaucairei vasutat kiépítették, nem kellettem már senkinek - elküldtek Afrikába... És nem is vagyok itt magam! Franciaországnak csaknem valamennyi delizsánczát száműzték velem együtt. Ugy találták, hogy nagyon is csökönyösek vagyunk, s most mindnyájan itt töltjük a gályarabságot... Ez az, a mit Franciaországban úgy híznak, hogy algériai vasut...

Itt a vén delizsáncz előbb nagyot sohajtott - azután folytatta:

- Hej, Tartarin uram, beh sajnálom is azt az én szép Tarasconomat! Az volt nekem a jó időm, a fiatalság kora! Látni kellett azt, hogy indultam el reggel, szépen megmosva, fényesre mázolt kerekeimmel, lámpásaimmal, a mik úgy csillogtak, mint két nap, és mindig friss olajjal bekent ernyőmmel!

Az volt aztán csak a szép, mikor a kocsis a *Lagadigadeou, la Tarasque, la Tarasque!* nótájára megpattogtatta az ostorát, a kocsivezető pedig, kürtjét a nyakába akasztva, kivarrott sipkáját a fél fülére csapva, örökké mérges kis kutyáját egy karfordulással a kocsitetőre feldobva, maga is fölugrott s elkiáltotta magát: »Mehet! mehet!«

Ekkor aztán az én négy lovam csengőszóval, kutyaugatással, kürtszóval megindult, az ablakok kinyíltak, s egész Tarascon büszkén nézte, hogy mint robog el a delizsáncz a széles királyi országuton.

Milyen szép ut volt az, Tartarin uram, széles, jó karban tartva, mértföld-mutatókkal, szabályos közökben felhányt kavics-garmadákkal; s jobbról meg balról azok a gyönyörű olajfa- meg szőlőültetvények...

Azután minden tíz lépésnyire egy csárda, minden öt perczben lóváltás...

Meg aztán utasaim - derék, jóra való emberek! polgármesterek és plébánosok, a kik Nîmesbe mentek a prefektusukhoz vagy a püspökükhöz, emberséges posztókereskedők, kik tiszteességgel tértek haza a tanyáról, vakációra menő diákok, kivarrott dókás parasztok, aznap borotvált képpel, s ottfenn, a tetőn, önök mindnyájan, sipka-vadász uraimék, kik mindig olyan jókedvűek voltak, s este, hazafelé jövet, a csillagok fényében olyan szépen dalolgatta kiki a maga nótáját!...

Most már egészen más a világ... Isten a megmondhatója, miféle népet hordozok én itt! egy rakás sehonnai, a kik tudom is én honnan szakadtak ide s a kik telehordanak mindenféle féreggel, szerecsenek, beduinok, zsoldosok, mindenféle országból való kalandorok, rongyos gyarmatosok, a kik megfertőztetnek a pipáikkal s beszélnek olyan nyelven, hogy az atyaisten se értené meg...

Aztán meg, nézze, hogy bánnak velem! Soha meg nem kefélnek, soha meg nem mosnak. Még a kenőcsöt is sajnálják a tengelyemtől... Az egykori nagy lovaim helyett most apró arabs lovakat fognak belém, a miknek hét ördög bujt a bőrébe, úgy marakodnak, harapdálóznak, tánczolnak futásközben, mint a bakkecske s törik össze rugódozásaikkal a felhérczemet... Jaj!... jaj... tessék - már megint azt csinálják...

Meg az utak! Ezen a tájon még csak megjárja, mert itt közel vagyunk a kormányhoz, de amodább, épenséggel semmi út sincs. Ugy halad az ember, a hogy tud, hegyen-völgyön, tüskön-bokron, törpe pálmák, masztiksz-erdők közt... Sehol egy meghatározott lóváltó hely. Ott állunk meg, a hol a kocsivezetőnek eszébe jut, hol az egyik tanyán, hol a másikon.

Néha ez a gézengúz két mértföldnyi kerülőt is tétet velem, hogy betérhessen valamelyik pajtásához egy pohár abszintre... Akkor aztán hajts, kocsis! ki kell pótolni az elvesztett időt... A nap süt, a por éget... Hajts!.. Megbotlunk, felborulunk!.. Hajts!.. Folyókon gázolunk át, náthát kapunk, csontig ázunk, szinte megfuladunk... Hajts! hajts! hajts!...

Este aztán, úgy csuron-vizesen (vénségemre nagyon jó ez a rheumámnak!) szabad ég alatt kell hálnom, valami karavánszeráj udvarában, szélben, hidegben. Éjjel sakálok, hiénák jönnek elő, körülszaglászni a ládámat, s a csavargók, a kik nem szeretik a harmatot, belém telepednek - melegedni...

Ilyen az én életem, édes jó Tartarin uram, s ezt addig fogom húzni, a míg egyszer, a naptól összeégetve, a nyirkos éjszakáktól megrothadva, végre is összeesem valami isten-verte rossz utfélen, hol az arabusok a forgácsaim mellett főzik meg majd a »kuskussz«-ukat...

... »Blidah! Blidah!..« kiáltott be a kocsivezető, az ajtót kinyitva.

MÁSODIK FEJEZET.

A melyben egy kurta urat látni.

A ködpárától homályos ablaküvegeken keresztül Tarasconi Tartarin révedezve látott valami piacz-tért, csinos, szabályos térséget, mely ives oszlop-sorral volt körülveve s melynek a közepén apró ólombáboknak látszó katonák végezték a gyakorlatot a regg rózsaszín ködében.

A kávéházak most huzzák föl az ablaktábláikat. A tér egyik szögletében zöldegyes piacz.

Nagyon szép volt ez mind, de az oroszlánszag még nem érzett rajta.

- Délnek!... tovább délnek! mormolá a jó Tartarin, még jobban behúzódva a sarokba.

Ebben a pillanatban megnyílt a kocsi ajtaja. Friss légáram özönlött be, szárnyain, a virágzó narancsfák illata mellett egy mogyorószínű kabátos, szikár, ránczos, nyugodt képű kurta öreg urat hozva be, ki magas fekete nyakravalót viselt s egyik kezében nagy bőrtárczát, a másikban esernyőt tartott: a falusi közjegyző mintaképe.

A kurta ur, ki Tartarinnal szemközt foglalt helyet, szörnyen meglepettnek látszott, a mint a tarasconi hős hadi felszerelését megpillantotta, s bosszantó állhatatossággal kezdte nézni.

Kifogták a lovakat, másokat fogtak be, a delizsáncz elindult... A kurta ur egyre nézdelte Tartarint...

Végre emez megsokallta a dolgot.

- Csodálatos ez az urnak? mondá, jól a szeme közé nézve a kurta urnak.

- Nem! Hanem alkalmatlan, felelt emez nyugodtan.

S tény, hogy a sátorral, a revolverrel, a tokban tartott két puskával, a vadász késsel - természetes tagbaszakadtságáról nem is szólva - Tarasconi Tartarin nagyon sok helyet foglalt el...

A kurta ur felelete fölbosszantotta:

- Azt gondolja talán az ur, hogy a paraplijával megyek az oroszlanokra? mondá büszkén a nagy férfiú.

A kurta ur ránézett az esernyőjére, szeliden mosolygott, s ugyanazon az egykedvű hangon kérdé:

- Ön tehát, uram...?

- Tarasconi Tartarin, arslán-ölő.

S mialatt ezt kimondá, a félelmetlen tarasconi úgy rázta meg sésíája kék bojtját, mintha oroszlan-sörény lett volna.

A kocsiban általános elálméklkodás.

A trappista keresztet vetett magára, a harmadik huszárezredhez tartozó kisasszonyok ijedten sikoltották el magokat, az orleansvillei fotografus pedig közelebb húzódott az arslánölőhöz, máris arról a nagy kitüntetésről álmodozva, hogy arczképet készíthet róla.

A kurta ur csak nem jött ki a sodrából:

- Sok oroszánt ölt-e már meg, Tartarin ur? kérdé nyugodtan.

A tarasconi tisztességesen megfelelt neki:

- Sokat-e?... Kivánnám az urnak, hogy annyi hajaszála volna.

A kocsiban mindenki elnevette magát, a mint meglátta azt a három szál sárga haját, mely a kurta ur koponyáján berzenkedett.

Most az orleansvillei fotografus szólalt meg:

- Rettenetes mesterség ez az öné, Tartarin ur... Sok veszedelmes pillanata lehet az embernek... Teszem az a szegény Bombonnel is...

- Ah, igen, az a párducz-vadász?... szólt Tartarin megvetően.

- Ismeri talán? kérdé a kurta ur.

- Micsoda?... ismerem e?... Legalább huszszor vadásztunk együtt.

A kurta ur elmosolyodott:

- Hát párduczra is tetszik vadászni, Tartarin ur?

- Néha... ugy időtöltésből... felelt a megveszekedett tarasconi.

S hősi mozdulattal, mely lángra gyújtotta a két kisasszony szívét, fölemelte fejét s hozzátev:

- Az oroszlánhoz képest az csak semmi!

- Végtére is, koczkáztatá meg a szót az orleansvillei fotografus, - a párducz nem más, mint jó nagy macska...

- Helyes a beszéd! mondá Tartarin, kinek épen nem volt ellenére, kivált a hölgyek előtt, hogy egy kicsit leránthatja a Bombonnel dicsőségét.

A delizsáncz most megállott, a kocsivezető kinyitotta az ajtót, s a kurta öreg urhoz fordulva, igen alázatos képpel mondá:

- Itt vagyunk, uram.

A kurta úr fölállt, kiszállott a kocsiból, s azután, mielőtt az ajtót ismét betette volna, mondá:

- Megengedi, Tartarin ur, hogy egy jó tanácsot adjak?

- Mifélett, uram?

- Nézze, ön igazán derék embernek látszik - hát csak megmondom, mi van a dologban... Térjen vissza, minél hamarabb Tarasconba, Tartarin uram... Itt csak az idejét pocsékolja... Egy-két párducz még csak akad ezen a vidéken; de önnek az nagyon apró-cseprő vad!... Hanem oroszlán... olyan már nincs Algériában... Chassaing barátom a minap lőtte meg az utolsót...

Erre aztán a kurta ur köszönt, betette az ajtót, s nevetve állt odább a bőrtárczájával meg az esernyőjével.

- Konduktor, kérdé Tartarin, böszül kibiggyesztve az alsó ajkát, - ki volt ez a jámbor?

- Micsoda? Hát nem tetszik ismerni? Hisz ez a Bombonnel ur!...

HARMADIK FEJEZET. Oroszlán-klastrom.

Milianában Tarasconi Tartarin leszállott a delizsánczról, mely délnek folytatta útját.

Két napi szünetlen zötyögés, két álló éjszakát tölteni nyitott szemmel s folyvást lesni az ablakon, hogy nem pillantja-e meg a mezőségen, az ut szélén az oroszlán sötét alakját - ennyi izgalom, ennyi álmatlanság bizony megérdemelt egy kis pihenést.

És, ha már mindent meg kell vallani, a derék tarasconi, a Bombonnel urral való kudarcz óta, fegyverei, bőszejbiggyesztése, vörös sipkája daczára is kéjelmetlenül érezte magát az orleansvillei fotografus meg a 3. huszárezredhez tartozó két kisasszony előtt.

Lassan ballagott tova Milianah széles utczáin, melyek tele vannak szép fákkal és szökőkutakkal; de mialatt alkalmas fogadót keresett, szegény jó ember nem tehetette, hogy folyvást a Bombonnel szavaira ne gondoljon...

Hátha mégis igaz?... Ha Algériában csakugyan nincs már több oroszlán?... Minek hát akkor ez a sok barangolás, ez a sok fáradalom?

Egyszerre csak, egy utca kanyarulatán hősünk szemközt állott... találják el kivel, mivel?... egy felséges oroszlánnal, mely királyilag ülve a farkán, mig rőt sörénye a nap sugaraiban csillogott, egy kávéház előtt várakozott.

- Mit beszéltek hát nekem, hogy nincs? kiáltott föl a tarasconi hátraugorva...

Az oroszlán, a mint ezt a felkiáltást meghallotta, lehajtotta a fejét, s foga közé véve egy fatálat, mely előtte hevert a kövezeten, alázatosan elibe tartotta Tartarinnek, ki az ámulástól szinte kővé meredt...

Egy arra menő arabs vaskos pénzdarabot dobott a tálba, az oroszlán pedig farkot csóválta...

Tartarin most már mindent megértett... Látta - a mit első felindulásában nem láthatott - a szegény vak és megszelídített oroszlán körül összegyűlt sokaságot, meg a két bunkós bottal fölfegyverzett szerecsent, kik úgy hordozták meg a városban, mint medvetánczoltató a maczkót.

A hős tarasconiban egyet fordult a vér:

- Nyomorultak! kiáltá dörgő hangon, - a kik így alacsonyítjátok le ezt a nemes állatot!...

S azzal rárohant az oroszlánra s kikapta királyi agyari közül a szurtos fatálat...

A két szerecsen, azt gondolván, hogy rablóval van dolguk, fölemelt füttykössel rohantak a tarasconira...

Szörnyű dulakodás volt... A szerecsenek páholgattak, az asszonyok sivalkodtak, a gyermekek kacagtak. Egy vén zsidó varga a bódéjából kikiáltott: »A békebiróhoz! a békebiróhoz!...

Még maga az oroszlán is, vaksága éjjelében, elordította magát, s a boldogtalan Tartarin, kétségbeesett harcz után, földre hengeredett, a rézpénzek meg a söpredék közé...

Ebben a pillanatban egy ember választotta szét a tömeget. Egyetlen szóval odább küldte a szerecseneket s egyetlen mozdulattal az asszonyokat meg a gyermekeket. Azután fölemelte Tartarint, levergette róla a port, megrázta s azután pihegve ültette le egy sarokkőre.

- Hogyan? herczeg, ön az?... szólt a jó Tartarin, az oldalbordáit dörzsölve.

- Persze hogy én vagyok, derék barátom!... A mint levelét megkaptam, rábízam Baiát a bátyjára, postakocsit béreltem, lóhalálában jártam meg ötven mértföldet, s ime épen idejekorán érkezem ide, hogy e ficzkók durva kezei közül kiszabadítsam... Ugyan az istenért, mit mivelt, hogy ilyen galibába keveredett?

- Oh, herczegem... látni ezt a szerencsétlen oroszánt, azzal a fatállal a fogai közt, megalázva, megtörve, kigunyolva, nevetség tárgyává téve e hitetlen csöcselék előtt...

- Csalódik, nemes barátom... Ellenkezőleg, ez az oroszán ő előttök tisztelet és imádás tárgya. Szent állat ez, mely egy nagy oroszán-klastromból való, a melyet ezelőtt háromszáz évvel alapított Mahommed-ben-Auda. Rengeteg nagy ketrecz, vad, rettenetes, tele ordítással és állati szaggal; különös fajta szerzetesek százával nevelik és szelidítik itt az oroszánokat s küldöztetik szét egész északi Afrikába, kolduló barátok kíséretében...

Az adományok, a miket összeszednek, a klastrom és a mecset fenntartására szolgálnak; s az a két szerecsen is azért lett az imént olyan dühös, mert meg van róla győződve, hogy ha egyetlen egy fillért lopnak is el tőlök az alamizsnából, az oroszán, mely gondjaikra van bízva, rögtön felfalja őket.

Tarasconi Tartarin gyönyörűséggel és hatalmas szuszogással hallgatta ezt a hihetetlen s mégis igaz elbeszélést.

- Legjobban szeretem az egészben, mondá berekesztésül, - azt, hogy akármit beszél is Bonbonnel uram, csakugyan vannak még oroszánok Algériában!...

- Ha vannak-e! mondá a herczeg lelkesülten. - Holnap neki indulunk a Séliff sikságnak, s meg fogja látni!...

- Hogyan, herczeg!... Ön is vadászni szándékozik?

- Micsoda! hát azt gondolja, hogy megengedem, hogy egyedül induljon neki Afrika közös-közepének, mely tele van azokkal a vad törzsekkel, a miknek a nyelvét és szokásait nem ismeri?... Nem! nem! nemes Tartarin, nem hagyom el önt többé... Ott akarok lenni én is, a hol ön lesz!

- Oh, herczegem, herczegem!

S Tartarin sugárzó arcczal szoritá keblére a derék Gregorit, büszkén gondolva el, hogy miként Jules Gérardnak, Bonbonnelnek s a többi híres oroszán-vadászoknak, neki is lesz egy külföldi hercege, ki vadászataiban kíséri.

NEGYEDIK FEJEZET.

A karaván.

Másnap hajnalban a félelmetlen Tartarin s a nem kevésbbé félelmetlen Gregori herczeg vagy hat szerecsen teherhordóval együtt, elhagyták Milianáht s lefelé indultak a Seliff-rónára, gyönyörű lejtőn, mely tele volt jázminnal, szentjánoskenyér-fával, vad olajfával, gyönyörű kis kertekkel, üde forrásokkal, melyeknek kristályvize locsogva-fecsegve patakzott le szikláról sziklára...

Akár egy libánoni táj.

Gregori épen úgy telerakta magát fegyverrel, mint Tartarin s azonkívül egy pompás, sajátságos, arany-paszomántos sapkát szerzett, melynek a széle ezüstszállal himzett tölgyfalevelekkel volt körülkötve. Ő fensége olyan volt benne, mint valami mexikói generális, vagy dunamelléki vasuti főtiszt.

Ez az ördögös sapka nagyon kíváncsivá tette a tarasconit, s félénken kért felőle fölvilágosítást.

- Mulhatatlanul szükséges ez, felelt komolyan a herczeg, - ha az ember Afrikában utazik.

S kabátja ujjával fényesre törülve a sapka ellenzőjét, fölvilágosította jámbor utitársát arról a fontos szerepről, melyet a katona-sapka a francziáknak az arabsokkal való érintkezésében játszik, hogy milyen üdvös félelmet gerjeszt bennök ez a katonai jelvény - s csakis ez - úgy hogy a polgári kormányzat is kénytelen volt egész személyzetét - a tartományi főnöktől az utolsó iktatóig - ilyen sipkával látni el.

Egyébiránt - magyarázá tovább a herczeg - Algéria kormányzásához nem kívántatik valami nagy ész, sőt egy csöpp ész sem kell hozzá. Elég egy szép, paszomántos katona-sapka egy karóra feltűzve - mint a Gessler kalapja.

Ilykép beszélgetve és bölcselkedve haladt tova a karaván. A szerencsen meztlábás teherhordók szikláról sziklára ugráltak, miközben majom módra kiáltoztak. A bennszülöttek, kik arra jöttek, földig hajoltak meg a bűvös sapka előtt...

Ott fenn, Milianah várfalain, az arabs hivatal főnöke, ki hölgyével a hús levegőn sétálgatott, hallván e szokatlan zajt s látván a lombok közt a fegyverek csillogását, azt hitte, hogy meg akarják rohanni a várat, leeresztette a felvonó hidat, riadót fuvatott s ostromállapotba helyezte a várost.

Kezdetnek a karaván számára ez elég szép volt.

Szerencsétlenségre estig a dolog rosszra fordult. A podgyászt vivő szerencsenek közül az egyik borzasztó kólikát kapott, mert megette a patika összes flastromait. A másik holtrészezen dült el egy árokszélen a sok kámforos pálinkától. A harmadik, az, ki az uti albumot vitte, a kapcsok aranyozásától elcsábulva s azt hiven, hogy Mekka kincseit viszi magával, nyakra-főre eliszkolt a pusztaságba...

Már most tanakodni kellett.

A karaván megállott s tanácsot ült egy odvas fügefa árnyékában.

- Én abban a véleményben volnék, mondá a herczeg, mialatt sikertelenül igyekezett fölolvasztani egy pemmikám-táblácskát egy igen elmés szerkezetű hármás fenekű bádog-edényben, - abban a véleményben volnék, hogy még ma este mondjunk le a szerencsen teherhordókról... Ide nem messzire épen arabs vásárt tartanak. Legjobb lesz, ha ott megállunk s veszünk egy pár csacsit...

- Nem!... nem!... ne csacsít!... vágott közbe élénken a nagy Tartarin, ki a Noiraudra való visszaemlékezéstől egészen elvörösödött.

S képmutatóan tévé hozzá:

- Hogyan birhatnák el azok az apró állatok ezt a sok holmit?

A herczeg mosolygott.

- Csalódik, jeles barátom, mondá. - Az algéri csacsi, bármilyen soványnak és gyöngének lássék is, nagyon erős állat... Hogyan is birná el különben mindazt, a mit elbir?... Kérdezze csak az arabsokat... Ők ezt a franczia gyarmat-rendszert így magyarázzák meg: Legfelül van a kormányzó egy menykő nagy bottal, melylyel a tisztikart üti; a tisztikar, hogy a mérgét kitöltse,

üti a katonát, katona üti a gyarmatost, gyarmatos az arabust, arabus a szerecsent, szerecsen a zsidót, zsidó meg aztán üti a csacsit, s szegény csacsi, minthogy neki nincs kit ütni, szépen odatartja a gerinczét s békével bír el mindent. Láthatja tehát, hogy elbirja az ön málháját is.

- Mindegy, viszonzá Tarasconi Tartarin, - de én úgy találom, hogy karavánunknak a számár csöppet sem válnék dicsőségére... Szeretnék valami keletiesebbet... Teszem azt: vehetnék inkább egy tevét...

- A hányat csak akar, szólt ő fensége, s azzal elindultak az arabs vásár felé.

Ez a vásár pár kilometerrel odább a Seliff partján volt.

Öt-hatezer rongyos arabs zsinatolt ott a napon s csereberélt nagy lármával a fekete olajbogyóval teli korsók, mézes fazekak, fűszeres-zsákok, szivar-garmadák közt; nagy tüzek fölött vajtól csurgó egész bárányok sülték; hevenyészett vágóhidakon, mezitláb a vérben tapicskoló, vörös karu szerecsenek apró késekkel szabdalták az ágasokra akasztott gödölyéket.

Egy sarokban, ezerszinű folttal telerakott sátor alatt egy mór íródeák ült, pápaszemesen, nagy könyv előtt. Emitt dühösen kiabáló embercsoport; roulette-játék folyik itt egy felfordított véka tetején, körölte egymást nyuzó kabilok.

Amott mulatás, rivalgás, kaczaj; egy zsidó szatócsot néznek, ki a Séliffben öszvéreivel együtt fuldoklik...

Aztán meg skorpió, kutya, varju - meg légy!... de mennyi légy!...

Tevének - árnyéka se. Végre azonban mégis fölfedeznek egyet, melyen a gazdái minden áron túl akarnak adni.

Igazi sivatagok tevéje ez, klasszikus teve, kopasz, szomorú képű, hosszú beduin fejével és púpjával, mely a hosszas bőjtöléstől megpetyhüdve mélabúsan fityegett le az oldalára.

Tartarin olyan szépnek találta az állatot, hogy azt akarta: üljön fel rá az egész karaván.

Mindig csak az a keleti hóbort!...

A herczeg rátelepedett az állat nyakára. Tartarin, nagyobb tekintély kedvéért, fölemeltette magát a púp tetejére két láda közé. Ott aztán büszkén elterjeszkedve, fennkölt taglejtéssel köszöntve az előcsődült egész vásárt, megadta a jelt az indulásra...

Menydörgettét! ha a tarasconiak most láthatták volna!...

A teve föllállott, kinyújtotta csombókos hosszú lábait s futásnak eredt...

Óh, ámulat! Egy pár ugrással odább Tartarin érezni kezdi, hogy sápadozik, a hősi sésia egymásután foglalja el a »Zuáv« idejéből való egykori állásokat.

Az ördögadta teve úgy himbálózott mint valami dereglye.

- Herczeg! herczeg! dünnögött Tartarin elsárgulva, erősen belekapaszkodva a púp száraz kóczába, - herczeg, szálljunk le... Érzem... érzem... hogy csúffá teszem Franciaországot...

Beszélhetett ő kegyelme!

A teve belemelegedett a futásba és semmi sem állithatta volna meg.

Négyezer mezitlábás arabs szaladt utána, hadonázva, bolondul hahotázva, hatszázezer fehér fogat csillogtatva a nap sugaraiban...

Tarascon nagy fia kénytelen volt magát megadni. Szomoruan gubbadt le a púpra. A sésia annyi állást foglalt el, a mennyit akart... és Franciaország csúfot vallott...

ÖTÖDIK FEJEZET.

Lesben állás egy rózsaborostyán-ligetben.

Bármilyen festői volt is az utazásnak ez a módja, arszlán-ölőink a sésiára való tekintetből kénytelenek voltak róla lemondani.

Gyalog folytatták tehát az utat, mint előbb, s a karaván sűrű megállókat tartva haladt dél felé: elől a tarasconi, hátul a montenegrinus, s középtűt a teve a fegyveres ládákkal.

Az expedíció csaknem egy hónapig tartott.

Egy álló hónapig, a megtalálhatatlan oroszánokat keresve, barangolt a bőszt Tartarin duárról duárra a Séliff roppant pusztaságában, véges-végig azon a komor és furcsa franczia Algérián, melyben az ősi Kelet illatai erős abszint- és kaszárnya-szaggal keverednek össze - tündéres s egyúttal jámborúl bohókás valami, mint az ó testamentom valamely története egy strázsamester szája által elbeszélve...

Érdekes látvány olyan szemnek, mely látni tud.

Vad és rothadásnak indult nép, melyet azzal civilizálunk, hogy bele oltjuk a bűneinket....

Bas-agák kegyetlen ellenőrzés nélkül való uralma, kik nagyképtűen fújják bele az orrukát a becsületrendjük nagy szalagjába, s egy semmiért ötvenet veretnek az ember talpára...

Nagy-pápaszemes kádik lelkiismeretlen igazságszolgáltatása, a korán és a törvény e Tartuffe-jeié, kik folyvást kitüntetésről és előléptetésről álmodoznak s ítéleteiket, mint Ézsau az elsőszülöttségi jussát, eladják egy tál lencsért vagy cukros kuszkusért...

Kicsapongó, részeges kaidok, holmi Jusszuf tábornoknak egykori csizmatisztitói, kik mahoni mosónék társaságában iszszák le magokat pezsgővel és ürüpecsenye mellett dorbézolnak, mialatt sátruk előtt az egész törzs éhen hal s a kutyák előtt kapdossa el az úri dáridó hulladékait...

Azután köröskörül ugaron heverő földek, összeégett fű, kopasz bozót, kaktusz- és masztiksz-sűrűk - Franciaország éléskamarája!... Kamara, a melyben nincs élet, de annál több sakál meg - csimaz.

Elhagyatott duárok, megrémült törzsek, a kik fölkerekednek és mennek - azt sem tudva: hova, menekülve az éhínség előtt s holttestekkel hintve be végig az utat.

Itt-ott egy franczia falu, romba dőlt házakkal, miveletlen földekkel, töménytelen sáskával, mely még az ablak függönyét is lelegeti, s a gyarmatos mind ott ül a kávéházakban s abszint mellett vitatgatja a reform- és alkotmány-terveket.

Ime, mit láthatott volna Tartarin, ha ugyan egyáltalában széjjelnézett volna; de Tarascon fia, egészen átengedve magát oroszán szennvedélyének, egyenesen előrehaladt, se jobbra, se balra nem tekintve, szemét makacsul függesztve azokra a képzelt fenevadakra, melyek sehogy sem akartak előkerülni.

Minthogy az új szerkezetű sátor konokul a mellett maradt, hogy nem nyílik ki, a szárított hús meg a mellett, hogy nem olvad fel, a karaván reggel és este kénytelen volt az egyes tanyákon megállani.

A Gregori herczeg sapkája következtében vadászainkat mindenütt tárt karokkal fogadták. Az agáknál háltak meg, furcsa palotákban, nagy tanyai házakban, a miken nincs ablak, a hol össze-vissza találni nargilét és mahagoni-szekrényeket, smyrnai szőnyeget és modérateur-lámpákat, czédrusfa-ládákat, a mik török zekhinókkal vannak tele, meg Lajos Fülöp korából való fali órákat...

A Tartarin tiszteletére mindenütt fényes ünnepélyeket rendeztek, »diffá«-kat és »fantáziá«-kat... Az ő tiszteletére egész fegyveres csapatok sütögették el egyszerre a puskáikat s villogtatták burnuszaikat a napfényben.

Mikor aztán a puskapor elfogyott, az emberséges aga átadta a - számláját.

Ez az, a mit arabs vendégszeretetnek neveznek.

Oroszlán - egyre sehol - akár csak a »Pont-Neuf«-ön.

Tartarin azonban nem csüggedt el. Bátran nyomult előre délnek, egész nap a sűrűket járva, puskája végével meg-megbökve a törpe pálmákat s minden bokornál jelentősen pisszegve. Azután minden este, mielőtt lefeküdt volna, két-három órára lesbe állott...

Hasztalan fáradság! az oroszán nem mutatkozott.

Egy este azonban, ugy hat óra tájban, a mint a karaván egy viola-szin masztiksz-erdőn haladt keresztül, hol a nagy hőségtől ellustult fürjek ugráltak itt-ott a fűben, Tarasconi Tartarin hallani vélte - de olyan távolról, olyan homályosan, a szélről annyira elaprózva - azt a csodálatos ordítást, melyet annyiszor hallgatott otthon, a Mitaine-féle bódé mögött.

Az első pillanatban azt hitte hősiük, hogy álmodik... De a másik perczen újra hallatszott az ordítás, távol ugyan, de már tisztábban; és most, míg a világ mind a négy tája felől a duárok kutyáinak vonítását lehetett hallani: a teve púpja a rémülettől reszketni kezdett s csakugy csörögte a fegyveres ládákat meg az élelmi szereket.

Semmi kétség. Ez az oroszán...

Hamar, hamar, lesbe állani! Egy perc sincs vesztegetni való.

Épen mellettök volt egy ódon *marabut* (szentnek a sirja) fehér kupolával, melynek bejárása fölött egy fülkében ott lehetett látni az elhunytak sárga papucsait, azonkívül egy csomó furcsa kegyes adományt, burnusz-szárnyat, arany fonalat, vörös haját, a mi mind a falakra volt akgatva...

Tarasconi Tartarin beszállásolta ide a herczegét meg a tevéjét, s elindult, lesbe állani.

Gregori herczeg vele akart menni, de a tarasconi nem engedte; egymaga akart szembeszállni az oroszánal. De lelkére kötötte ő fenségének, hogy el ne távozzék, s ovatosság kedvéért rábizta nagy tárczáját, mely tele volt értékes papirokkal és bankjegyekkel, a miket nem akart kitenni annak, hogy az oroszán körmei összemarczangolják.

Ezt elvégezvén, a hős leshelyet indult keresni.

Száz lépésnyire a marabuttól, egy kis rózsaborostyán-liget reszketett a szürkület homályában egy csaknem kiszáradt patak szélén. Itt helyezkedett el Tartarin szabály szerint féltérdre ereszkedve, puskáját marokra fogva s nagy vadász-kését fennen maga elé szurva a parti homokba.

Az éj bekövetkezett. A természet rózsaszíne ibolyára, majd sötétkékre változott.

... Lenn, a patak kavics-ágyában kézi tükör gyanánt csillámlott egy kis tiszta viz-tócsa... Nyilván ez a fenevadak itatója.

A tulsó part lejtőjén homályosan lehetett látni a fehérülő ösvényt, melyet hatalmas talpaik a masztikszok közt kitapostak...

Ez a titokzatos lejtő megborzongatta az embert.

Vedd ehhez az áfrikai éjszakák homályos zibongását, az ágak meg-megrezzenését, a kóbor állatok bársonyszerű járását, a sakálok rikácsoló ugatását s fönn az égen száz, kétszáz méternyire a darvak nagy seregeit, melyek a fojtogatott gyermek sivalkodásával vonulnak tova - s el fogja ismerni mindenki, hogy volt miért izgatottnak lenni.

Tartarin az volt. Sőt nagyon is az volt. Szegény embernek csakugy vaczogott a foga! S földbeszurt vadászkésének a nyelén vontcsövű puskájának a vége ugy csattogott, mintha castagnetteket veregetett volna össze...

Hja, én istenem! Vannak esték, mikor az ember nincs kellően hangolva! aztán meg, hol volna az érdem, ha a hősök sohasem félnének?

Nos igen, Tartarin félt, még pedig folyvást. Hanem azért derekasan tartotta magát egy óra, két óra hosszat. Ám a hősiességnek is van határa...

Egyszerre csak a tarasconi egészen a közelben, a patak kiszáradt medrében lépteket, kavics-csörgést hall...

Rémületében fölpattan a földről. Belelő kétszer az éjszakába, hanyatthomlok rohan be a marabutba, vadászkését otthagyva a földben, állandó emlékjelül a legrengetegbb félsznek, mely egy hydra-fékező lelkét valaha ostromolta.

- Mellém, herczeg... az oroszlán!...

Csend.

- Herczeg, herczeg, itt van?...

A herczeg bizony nem volt ott. A marabut fehér falára egyedül a jámbor teve púpjának furcsa árnyékát rajzolta le a fénylő hold...

Gregori herczeg a tárczával meg a bankókkal együtt elpárolgott...

Egy hónap óta várta már ő fensége ezt az alkalmat...

HATODIK FEJEZET.

Valahára!...

E kalandos és végzetes est után való reggel, midőn hősünk hajnalban fölébredt s teljesen bizonyos lett abban, hogy a herczeg meg a kincs valóban odavan s többet vissza nem kerül; midőn egyedül látta magát ebben a kis fehér kriptában, elárulva, meglopva, elhagyatva a kietlen Algéria kellő közepén, egy púpos tevével meg egy kis zsebbeli aprópénzzel: ekkor először szállta meg a tarasconit a kétség.

Kétkedett Montenegróban, kétkedett a barátságban, kétkedett a dicsőségben, kétkedett még az oroszlánokban is, és miként a Jézus Gethsemáné kertjében, a nagy férfiú keservesen sir vala.

Mialatt pedig elmerengve ült ott a marabut ajtajában, fejét kezére, puskáját lábán nyugtatva s a teve csöndesen nézegette - egyszerre szétnyílt a szemközt levő cserjés, s Tartarin ámulva látott maga előtt tiz lépésnyire egy óriási oroszánt, mely magasra emelt fővel közeledett feléje, iszonyu orditással, a mitől megreszketett a marabut falán minden czifraság s még a szent papucs is ott fenn a fülkében.

Csak ő, a tarasconi nem reszketett.

- Valahára! kiáltott föl, s azzal fölugrott, vállához kapva a puskát...

Piff! paff!... pfrt! pfrt!... Megvolt!...

Az oroszán két robbanó golyót kapott a koponyájába...

Az afrikai ég kigyúlt hátterén, néhány másodperczig irtózatos tűzijáték gyanánt loccsant szét az állat agyveleje, füstölgő vére, röpködött szerte vörhenyes szőre...

Azután összeesett az egész, és Tartarin maga előtt látott - két dühös szerecsent, a kik magasra emelt doronggal szaladtak neki.

A milianahi két szerecsen volt!

Oh jaj! a megszelidített oroszán, a Mohammed-klastrom szegény vak növendéke volt az, kit a tarasconi golyók leteritettek.

Ezuttal, Mahomedre mondom, Tartarin csak alighogy megmenekedett. A két kolduló szerecsen a dühtől elvakultan bizonyára összeapritotta volna, ha a keresztyének istene segítségére nem küld vala egy mentő angyalt, Orleansville községének egy erdőkerülőjét, ki hóna alá fogott kardjával jött elő egy kis ösvényen.

A hivatalos sapka látása rögtön lecsillapította a szerecsenek dühét.

A törvény embere fenséges nyugalommal vett föl jegyzőkönyvet a tényálladékról, fölrakatta a tevére az oroszán földi maradványait, megparancsolta a panaszosoknak meg a vádlottnak, hogy kövessék, és elindult Orleansville felé, hol birói kéz alá került minden.

Hosszadalmas és keserves eljárás volt ez!

A kóbor törzsek Algériája után, melyet bejárt, Tarasconi Tartarin most egy másik, nem kevésbé félelmetes és furcsa Algériát ismert meg, a városok pörösködő, prókátoros Algériáját.

Megismerte sanda igazságszolgáltatását, mely a kávéházak oduiban folyik, a törvény embe-reinek csöcselékét, az abszint-szagú percsomókat, a pálinka-foltos fehér hivatalos nyakra-valókat; megismerkedett a törvénytörzsekkel, ügyészekkel, védőkkel, a bélyeges papiros emez éhes, sovány sáskaival, kik a szegény gyarmatosnak még a csizmája szárát is lerágják s úgy hagyják ott levele-szedetten mint a tengeri-kórót...

Először is azt kellett kisütni, hogy az oroszán polgári vagy katonai területen öletett-e meg. Az első esetben az ügy a kereskedelmi törvénytörzsek elé tartozott; a második esetben Tartarin a haditanácstól függött, s erre a haditanács szóra Tartarin már föbe is löve látta magát egy várfal tövében vagy pedig valami kaszamáta fenekén sinlődve...

A baj az, hogy Algériában a kétféle területnek a határvonala nagyon bizonytalan valami...

Végre egy havi szaladgálás és fortély után, órákig elvárakozva a forró napon az arabs hivatalok udvarában, megállapították, hogy ha egyrészt az oroszán katonai területen ejtetett is el, Tartarin a lövés pillanatában polgári területen állott.

Az ügyet tehát polgári uton bíralták el, s hősünket a perköltségen kívül kétezeröt száz franknyi birságra ítélték.

Hogyan fizesse ezt meg? Az az egy-két piaszter, a mit a herczeg el nem tőkithetett, azóta már régen eluszott bélyeges papirosra meg bírósági abszintre.

A szerencsétlen oroszán-ölő kénytelen volt tehát elkótyavetyélni fegyvertárát darabonkint; eladta a gyilkokat, a maláji kríseket, a koponya-zuzókat... Egy fűszeres megvette a patikájának a maradványait. Utánok ment a nagy vadászcsizma is, a tökéletesített szerkezetű sátorral együtt egy zsibárusnak a bódéjába, a ki kokin-khinai különösségek rangjára emelte azokat.

Mikor aztán mindent kifizetett, nem maradt egyebe, mint az oroszlán bőre, meg a teve. A bőrt, azt gondosan becsomagolta s elküldte vitézlő Bravida kapitány urnak. (Mindjárt meg fogjuk látni, hogy mi lett ebből a mesés zsákmányból.) A mi a tevével illeti, ezt arra akarta felhasználni, hogy visszatérhessen Algérbe - nem a hátán, hanem az árán. Eladja s delizsánczra ül. Igaz is, hogy a tevével való utazásnak a legjobb módja ez. Szerencsétlenségére az állaton nehezen lehetett túladni s senkisémet kínált érte egy fillért se.

Tartarin azonban minden áron vissza akart térni Algérbe. Alig várta, hogy ismét láthassa a Baia kék vállfűzőjét, kis házát, szökőkutjait s kipihenhesse magát kis klastroma fehér kockáin, mialatt Franciaországból pénze érkezik.

Hősünk nem is tétozódott, s elszontyolodva bár, de törve nem, neki indult az utnak gyalog, pénztelenül, mindennapos pihenőket tartva.

Ebben a rossz sorsban a teve nem szakadt el tőle.

Ez a különös állat megmagyarázhatatlan vonzalomra gerjedt gazdája iránt, s a mint látta, hogy Orleansvilleből elmegy, lelkiismeretesen ballagott utána, lépését az övéhez mérve s talpalatnyit sem maradva el mögötte.

Az első pillanatban Tartarin ezt meghatónak találta; ez a hűség, ez a minden kétséget kizáró ragaszkodás megindította szívét, annyival inkább, mert az állatot könnyen el lehetett tartani, semmivel sem kellett etetni.

Azonban pár nap múlva a tarasconinak mégis terhére kezdett lenni, hogy örökké a sarkában van ez a mélabús utitárs, mely minden felsülését eszébe juttatta. Azután meg elkeseredett ellene; haragudott rá szomorú mivoltáért, pupjáért, kacsaszerű járásáért.

Szóval, ki nem állhatta tovább s csak azon törte a fejét, hogyan rázza le a nyakáról; de az állat nem tágitott...

Tartarin megpróbálta, hogy elveszítse; a teve megint csak rátalált. Azután szaladni kezdett; a teve még jobban szaladt. Rákiáltott: »Takarodj!«... s megdobálta kővel. A teve megállott, szomorú képpel nézett rá, a másik pillanatban pedig megint megeredt s utolérte.

Tartarin kénytelen volt magát megadni.

De mikor nyolcz napi hosszú út után az elcsigázott, porlepte tarasconi messziről kifehérleni látta a zöld lombok közül Algér terrászeit, mikor a város kapuja előtt látta magát, a lármás Musztafa-uton, zuávok, biszkrik, mahoniak közt, a kik körölte zibongtak s bámulva látták őt tevéjével bevonulni: ekkor már végkép elhagyta a béketűrés.

- Nem, nem! monda. - Ez lehetetlen... Nem mehetek be Algérbe ilyen állattal!

S fölhasználva egy helyen a kocsik összetorlódását, megugrott a mezőség felé s belevetette magát egy árokba!...

A másik perczben a feje fölött látta az országuton a tevével, a mint ez hosszú léptekkel nyargalt tova, nyakát aggódóan nyújtva előre.

Ekkor aztán a hős, nagy tehertől megkönnyebbülten bujt elő rejtekéből s egy mellékösvényen, mely a kis kert mellett húzódott el, ment be a városba.

HETEDIK FEJEZET.

Csapásra csapás.

Mór házacska elé érve, Tartarin meglepetve állott meg...

Esteledett már, az utca néptelen volt. Az alacsony, hosszukás ívezetű kapun, melyet a szerezsen szolgáló nyitva felejtett, kaczagás, pohárcsengés, pezsgős palaczkok durroztatása hallatszott ki, s e kellemes zshivajjal együtt egy vidám, csengő női hang, mely ezt énekelte:

Szeretsz-e, Marco la Belle,
Táncolni a virágok közt...

- Tyhű! a csillagát! kiáltá a tarasconi elsápadva, s berohant az udvarba.

Boldogtalan Tartarin! Minő látvány várt reá...

A kis klastrom boltivei alatt, palaczkok és sütemények, szétszórt párnák, pipák, tamburinok s gitárok közt állott Baia, de nem kék vállfüzőben, hanem csak ezüsthímű ingvállban s halvány-rózsaszín bugyogóban, és félfülére csapott hajóstiszi sapkában énekelte a Marco la Bellet...

Lábai előtt egy fonott szőnyegen, szerelemtől és édességtől ittasan hevert Barbassou, a galád Barbassou kapitány, ki az éneken való kaczagtában majd megpukkadt.

Tartarinnek, a leromlott, elsoványodott embernek a megjelenése, lángoló szemével, ágaskodó sésíájával - menten kettévágta ezt a kedves török-marseillei orgiát. Baia fölsikoltott mint a megijedt fiók agár s beszaladt a házba.

Barbassou azonban meg sem zavarodott s kaczagva monda:

- No, Tartarin uram, mit szól hozzá?.. Látja, hogy Baia tud francziául?

Tarasconi Tartarin dühösen közeledett feléje:

- Kapitány!

- Sohse tüzeljen úgy, barátom! kiáltott le a legtisztább marseillei tájszólással a mór hölgy az emelet lépcsőjéről, melynek a karfáján fesztelenül hajlott ki.

A szegény ember lesujtva roskadt le egy tamburinra. Az ő mór hölgye még marseilleiül is tud!

- Nem megmondtam, hogy ne bizzék az algéri nőkben? szólt oktató hangon Barbassou kapitány. - Ugy járt ezzel is, mint a montenegrinus herczegjével.

Tartarin fölemelé fejét.

- Tudja talán, hogy hol van a herczeg?

- Oh nincs messzire. Öt esztendő szállása van a Musztafa-börtönben. A bolond épen akkor csipette el magát, mikor idegen zsebben kotorászott... Különben nem először került most hűvösre. Ő fensége már raboskodott három évig valahol... ni! úgy hiszem épen Tarasconban.

- Tarasconban!... kiáltott föl Tartarin, ki előtt egyszerre világos lett minden. - Ezért ismerte hát a városnak csak az egyik felét...

- Persze... azt, a melyiket a börtönből látott... Hej, édes Tartarin uram, ebben az ördögös országban szemes legyen ám az ember, mert különben sok kellemetlenség érheti... Így ez az ön müezzin históriája is...

- Micsoda história? micsoda müezzin?

- Ej hát az a szemközt való müezzin, a ki Baiának udvarolgatott... Az »Akbár« a minap kifecsegte a történetet s egész Algér kaczag rajta még ma is... Hát nem furcsa az, hogy egy müezzin, mialatt ottfenn, tornya tetején az imádságait énekelte, az ön füle hallatára tett szerelmi vallomásokat a kicsikének, s az Allah nevével kapcsolatban adott neki légyottakat?..

- Hát csupa gazember lakik ebben az országban? ordítá el magát a boldogtalan tarasconi.

Barbassou filozóf mozdulattal viszonzá:

- Hja, édes barátom, tudja, az ilyen új országokban... De mindegy, fogadja szómat s térjen haza minél előbb Tarasconba.

- Haza!... Könnyű azt mondani... De hát a pénz?... Hát nem tudja, hogy mennyire kifosztottak abban a sivatagban?

- Azon ne muljék! mondá a kapitány nevetve, - a »Zuáv« holnap indul, s ha akarja, hazaviszem... Tetszik a dolog, földi?... No hát jól van. Most pedig nincs egyéb dolga, csak egy. Van itt még egy pár butélia meg egy fél torta... üljön le ide ni, oszt' lásson hozzá jó szívvél...

A pillanatnyi habozás után, melyet méltósága megkövetelt, a tarasconi vitézül elszánta magát.

Leült, koccintottak. Baia, ki a pohárcsengés hallatára lejött, elénekelt a Marco la Belle végét is, s a mulatság késő éjszakáig tartott.

Hajnali három óra felé könnyű fővel és nehéz lábbal tért hazafelé Tartarin, miután a kapitányt elkísérte volt - midőn a mecset előtt elhaladva, önkénytelenül elmosolyodott a müezzin furfangján s nyomban a bosszuállásnak igen szép gondolata ötlött eszébe.

Az ajtó nyitva volt. Belépett. Végigment a fonott-szőnyeges hosszú folyosókon s fölhaladt, föl egészen egy kis török oratóriumba, melyben a mennyezetről egy kis czifra vaslámpás függött alá, furcsa ábrákkal árnyékolva be a fehér falakat.

A müezzin ott ült egy divánon, nagy turbánjában, fehér köpönyegében, hosszú csibukkal, előtte egy nagy pohár abszint, melyből lelkiismeretesen hörpölgetett, várva az órát, midőn az igazhivőket imára fogja szólítani.

Tartarin láttára rémületében elejtette a csibukot.

- Szót se, papom, mondá a tarasconi, kinek megvolt a maga eszméje. - Hamar a turbánodat, a köpönyegedet!...

A török pap reszketve adta oda turbánját, köpönyegét, a mijét csak kívánták.

Tartarin magára szedte s ünnepélyes léptekkel ment ki a minaret erkélyére.

A távolban a tenger csillogott. A fehér háztetők szinte szikráztak a hold fényében.

A tengeri szellő susogásába innen-onnan halk gitár-pengés vegyült...

A tarasconi müezzin magába merült egy pillanatra, majd, karjait fölemelve, rikácsoló hangon kezdett zsolozsmázni:

- *La illah il Allah...* Mahomed egy vén ebcsaló... A Kelet, a korán, a bas-agák, a mórhölgyek - mind nem érnek egy fabatkát se!.. Nincs többé »török«... csupa zshivány valamennyi... Éljen Tarascon!...

S mialatt a hirneves Tartarin arabssal vegyes provencai tájbeszéddel szórta el a világ négy tájára, a tenger, a város, a róna, a hegység fölött furcsa tarasconi átkait: a többi müezzinek csengő, komoly hangja ráfelelt, minaretről minaretre szállva tova, s a felső város utolsó hívői áhitatosan verdesték mellöket.

NYOLCZADIK FEJEZET.

Tarascon! Tarascon!

Dél van. A »Zuáv« fűt, indulóban vannak.

Amott a Valentin-kávéház erkélyén a tiszturak szemökhöz emelik a messzelátót, s ezredessel az élőkön rangfokozat szerint jönnek elő megnézni azt a boldog kis hajót, mely Franciaországba megy.

Ez a tisztikar legnagyobb szórakozása.

Lenn csakugy csillog-villog a rév. A part hosszában beásott régi török ágyúk csövei fénylenek a nap sugaraiban. Az utasok tolonganak. Biskrik és mahoniak rakosgatják a málhákat a bárkába.

Tarasconi Tartarinnek nincs málhája. Ép most jön lefelé a tengerész-utczán, keresztül a kis piacon, mely tele van banánnal és görögdinnyével. Barbassou kíséri.

A boldogtalan tarasconi a mór földön hagyta fegyveres ládait és ábrándjait, s most zsebbe dugott kézzel vitorlázik Tarasconnak.

Alig ugrik bele a kapitány csolnakába, midőn egy lihegő állat hemperedik lefelé a piactérről s vágat egyenesen feléje...

A teve az, a hűséges teve, mely huszonnégy óra óta keresi gazdáját Algérben.

Tartarin, a mint megpillantja, elképed, és úgy tesz, mintha nem ismerné. De a teve nem tágit. Ott futkos össze-vissza a parton. Szólongatja barátját, gyöngédeden pislog rá:

»Vigy el magaddal«, ezt látszik mondani bús szeme, »vigy el a bárkádban, messzire, messzire ettől a feslett Algériától, ettől a nevetséges Kelettől, mely tele van gőzössel és delizsánczczal, melyben én szegény elzüllött dromedár nem tudok már mivé lenni. Te vagy az utolsó Török, én vagyok az utolsó Teve... Ne hagyjuk el egymást, óh Tartarin...«

- Az öné ez a teve? kérdé a kapitány.

- Dehogyan! felel Tartarin, ki reszket attól a gondolattól hogy ezzel a nevetséges kísérettel vonuljon be Tarasconba; s szemérmetlenül megtagadva balsorsának hű osztályosát, elrugja magától Algéria földjét, megindítva ezzel a csolnakot.

A teve megszimatolja a vizet, kinyújtja nyakát, megrecsegteti izeit, s hanyatthomlok utána vetve magát a sajkának, versenyt uszik vele a »Zuáv« felé, kidudorodó hátával, mely úgy libeg a víz fölött, mint valami kobak, s hosszú nyakával, mely egy háromevezős hajó orra gyanánt nyulik el.

Csolnak és teve egyszerre ér a hajó oldalához.

- Végre is, sajnálni kezdem ezt az istenadta dromedárt! mond Barbassou kapitány meghatottan.
- Kedvem volna fölvenni a hajómra...

Ha Marseillebe érünk, odaajándékozom az állatkertnek.

Nagy erőfeszítéssel, emelősigával és kötéllel, fölhúzták a viktól megnehezedett tevét a fedélzetre, s a »Zuáv« elindult.

Azt a két napot, a meddig az ut tartott, Tartarin egyesegyedül töltötte a kabinjában - nem mintha a tenger háborgott, vagy a sésianak tulságos sok baja lett volna, hanem az az ördögadta teve, a mint gazdája a fedélzeten megjelent, a legnevetségesebb módon sündörködött körülte...

Soha ilyen kompromittáló tevét!...

Tartarin a kabin ablaklyukain kidugva az orrát, óráról órára látta, hogy mint halványodik el jobban-jobban az algériai ég; végre, egy reggel, ezüstös ködben, elragadtatással hallotta a marseillei harangok zugását.

Megérkeztek. A »Zuáv« horgonyt vetett.

Emberünk, podgyásza nem lévén, szó nélkül szállott ki, sietve haladt végig Marseillen, folyvást attól félve, hogy utána megy a teve s csak akkor lélegzett könnyebben, mikor egy harmadik osztályu kocsiban tudta magát s robogott Tarascon felé...

Csalóka biztosság! Alig hagyták el egy-két mértföldnyire Marseillet, midőn minden utas kidugta a fejét az ablakon. Kiabálnak, álmélkodnak.

Tartarin is kinéz, és... mit lát?.. A tevét, uraim, az elmaradhatatlan tevét, mely a sinek közt vágatott a vonat után s futott vele versenyt!.. Tartarin elképedve huzódik vissza a sarokba s behunyja a szemét.

Arra számított, hogy a szerencsétlen expedíció után legalább ismeretlenül fog hazajutni. De ennek a tolakodó bestiának a jelenléte lehetetlenné tette a dolgot.

Milyen hazatérés lesz ez, szent atyám! Se pénze, se oroszlánja, semmije... Csak egy tevéje!..

»Tarascon!... Tarascon!«...

Ki kellett szállani...

De oh csoda!

Alig jelent meg a hős sésijája a kocsi ablakában, midőn rengeteg »Éljen Tartarin!« kiáltás rezegett meg a pályaudvar üvegfüdelét.

»Éljen Tartarin! éljen az oroszlán-ölő!«

S rázendült a muzsika, a karének...

Tartarin azt hitte: mindjárt meghal; azt gondolta, hogy csúfot üznek vele.

De nem! egész Tarascon népe ott volt s kalapot emelve, ujjongva köszönté.

Ime a vitéz Bravida kapitány, Costecalde puskaműves, az elnök, a patikáros, meg a sipka-vadászok egész nemes testülete, mely főnöke körül szorong s diadallal viszi le vállain a lépcsőkön...

Csodálatos hatása a délibábnak! A vak oroszlán bőre, melyet Bravidának küldött, volt oka az egész hűhónak.

Ettől a szerény bőrtől, mely a *Kör* helyiségében ki volt állítva, bódult el a tarasconiaknak s utánok az egész délvidéknek a feje.

A »Sémaphore« is megeresztette a tollat. Egész drámát találtak ki. Nem egy oroszánt ölt már meg Tartarin, hanem tizet, huszat, egész csordát!

Mikor tehát Tartarin Marseilleben partra szállott, itt már tudtán kívül hirneves ember volt, s egy lelkesült hangu távirat előzte meg két órával szülővárosában.

A mi aztán a nép ujjongását a legmagasabbra fokozta, az volt, mikor a hős mögött egy por- és izzadság-lepte különös állatot pillantottak meg, mely az indóház lépcsőjén lefelé kalimpázott.

Tarascon azt hitte egy pillanatra, hogy a hajdani »Tarasque« lelke jött haza kísérteni...

Tartarin megnyugtató honfitársait:

- Az én tevé... mondá.

S máris befolyása alatt állván a tarasconi napnak, annak a felséges napnak, melytől olyan nagyokat füllent az ember, - a dromedár pupját megsimogatva, hozzá tevé:

- Nemes állat!... Tanuja volt valamennyi oroszlánom elejtésének.

Erre aztán barátságosan karonfogta a kapitányt, ki a boldogságtól egészen kivörösödött; s utána ballagván tevéje, körölte sűrögvén a sipka-vadászok, éljenezvén az egész nép: nyugodtan indult a kenyérfa-ligeti ház felé...

S már utközben elkezdte nagy vadászatainak az elbeszélését:

- Képzeljék... egyszer egy este, a Sahara közösközepén...

(VÉGE.)